

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет
Факультет митної справи, матеріалів та технологій
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

спеціальність 242 Туризм
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Туризм»
(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ТРМ-21

_____ ОРИШКО Олександр Олегович
(підпис)

Керівник:

_____ к.е.н., доц. ДАЩУК Ю.Є.
(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2023 р.
Гарант освітньої програми:
к. пед. наук, доцент ЗУБЕХІНА Т.В.

Луцьк – 2023 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет митної справи, матеріалів та технологій

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 24 Сфера обслуговування

Спеціальність: 242 Туризм

Освітня програма: Туризм

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Л.Ю. МАТВІЙЧУК

«___» _____ 2023 р.

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оришку Олександр Олександровичу

1. Тема кваліфікаційної роботи *Особливості розвитку спортивного туризму Волинської області в сучасних умовах*

Керівник роботи: к.е.н., доц. Дащук Ю.Є.

затверджені наказом вищого навчального закладу від «14» січня 2023 р. № 39/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи – 01.12.2023 р.

3. Вихідні дані до роботи: звіти Національної туристичної організації, Всесвітньої ради з туризму та подорожей, Всесвітньої туристичної організації, законодавчі та нормативні акти України щодо розвитку туризму, статистичні матеріали Державної служби статистики України, міждержавні та національні стандарти туризму, наукова та практична туристична література.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки:

Розділ 1 Теоретико-методологічні підходи до розвитку спортивного туризму

Розділ 2 Аналіз та оцінка рівня розвитку спортивного туризму Волинської області

Розділ 3 Напрямки розвитку спортивного туризму Волинської області

5. Перелік графічного матеріалу:

Види спортивного туризму; Об'єкти інфраструктури спортивного туризму у Волинській області; Мережа туристсько-краєзнавчої роботи у Волинській області; Структура Волинського обласного ЦНПВТК; Структура та динаміка гурткової діяльності ЦНПВТК за 2018-2022 роки; Маркетингові інструменти розвитку спортивного туризму

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
Гарант освітньої програми	доц. Зубехіна Т.В.		
Розділ 1 Теоретико-методологічні підходи до розвитку спортивного туризму	доц. Дашук Ю.Є.		
Розділ 2 Аналіз та оцінка рівня розвитку спортивного туризму Волинської області	доц. Дашук Ю.Є.		
Розділ 3 Напрямки розвитку спортивного туризму Волинської області	доц. Дашук Ю.Є.		
Висновки	доц. Дашук Ю.Є.		
Нормо контроль	доц. Зубехіна Т.В.		

7. Дата видачі завдання «01» листопада 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Обґрунтування вибору теми кваліфікаційної роботи	01.11.2022 р.	
2.	Огляд літератури та досліджування проблеми для написання кваліфікаційної роботи	01.02.2023 р.	
3.	Написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи	01.04.2023 р.	
4.	Написання аналітичної частини кваліфікаційної роботи	01.06.2023 р.	
5.	Написання проектної частини кваліфікаційної роботи	01.09.2023 р.	
6.	Висновки	01.10.2023 р.	
7.	Формування і організація списку використаних джерел	01.11.2023 р.	
8	Попередній захист кваліфікаційної роботи бакалавра	28.11.2023 р.	
9	Нормоконтроль	29.11.2023 р.	
10	Інструментальна перевірка на академічний плагіат	до 7.12.2023 р.	
11	Представлення кваліфікаційної роботи магістра до захисту	8.12.2023 р.	

Здобувач вищої освіти

_____ Оришко О.О.

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ Дашук Ю.Є.

АНОТАЦІЯ

Оришко О.О. «Особливості розвитку спортивного туризму Волинської області в сучасних умовах». – Рукопис. Кваліфікаційна робота магістра ОП «Туризм» спеціальності 242 «Туризм». Луцький національний технічний університет, Луцьк, 2023.

Кваліфікаційна робота магістра складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У роботі досліджено сутність, зміст та значення спортивного туризму для розвитку регіону, здійснено класифікацію видів та форм спортивного туризму. Автором представлено міжнародний досвід та підходи до розвитку спортивного туризму. У роботі проаналізовано ресурсне забезпечення спортивного туризму Волинської області. Охарактеризовано особливості роботи та структуру управління ЦНПВТК. Проведено аналіз та оцінку напрямків діяльності ЦНПВТК.

Ключові слова: спортивний туризм, національно-патріотичне виховання, маршрут, туризм, спорт, розвиток, територіальна громада.

ANNOTATION

Orishko O.O. "Peculiarities of the development of sports tourism in the Volyn region in modern conditions. - Manuscript. Master's qualification work of OP "Tourism" specialty 242 "Tourism". Lutsk National Technical University, Lutsk, 2023.

The master's qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of used sources, appendices.

The work examines the essence, content and significance of sports tourism for the development of the region, classification of types and forms of sports tourism is carried out. The author presents international experience and approaches to the development of sports tourism. The work analyzes the resource provision of sports tourism in the Volyn region. Features of work and structure of management of TsNPVTK are characterized. An analysis and evaluation of the directions of activity of TsNPVTK was carried out.

Keywords: sports tourism, national-patriotic education, route, tourism, sport, development, territorial community.

ЗМІСТ

ВСТУП

Розділ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ

- 1.1. Сутність, зміст та значення спортивного туризму для розвитку регіону 10
- 1.2. Класифікація, види та форми спортивного туризму 15
- 1.3. Міжнародний досвід та підходи до розвитку спортивного туризму 22

Розділ 2 АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РІВНЯ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

- 2.1. Аналіз ресурсного забезпечення спортивного туризму Волинської області 27
- 2.2. Загальна характеристика та структура управління ЦНПВТК 32
- 2.3. Аналіз та оцінка напрямків діяльності ЦНПВТК 39

Розділ 3 НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

- 3.1. Розробка Програми розвитку Центрів спортивного туризму в територіальних громадах Волинської області 47
- 3.2. Маркетингові інструменти посилення рівня розвитку спортивного туризму в територіальних громадах Волинської області 53

ВИСНОВКИ 61

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 63

ДОДАТКИ 66

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Спортивний туризм відіграє важливу роль у розвитку туристичного руху в Україні, він є популярною та доступною формою активного відпочинку, пізнання та вивчення навколишнього світу, важливою складовою патріотичного та духовного виховання молоді, зміцнення здоров'я, розвитку фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей. Актуальність дослідження теми спортивного туризму в сучасному світі визначається кількома суттєвими аспектами. По-перше, зростаючий інтерес до здорового способу життя та фізичної активності підкреслює важливість спортивного туризму як форми розваг та відпочинку.

Вивчення цієї теми може пролити світло на вплив спортивного туризму на фізичне та психічне здоров'я туристів. Крім того, у контексті підвищення екологічної свідомості споживачів, дослідження може допомогти визначити екологічно стійкі підходи до спортивного туризму та зменшення його впливу на природне середовище. Розвиток спортивного туризму може сприяти економічному зростанню та розвитку інфраструктури в регіонах, де він практикується. Зокрема, вивчення економічного внеску спортивного туризму може виявити нові можливості для сталого розвитку туристичної галузі та регіональної економіки в цілому.

Об'єктом дослідження є розвиток спортивного туризму у Волинській області.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади розвитку спортивного туризму у Волинській області в контексті діяльності Волинського обласного центру національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства.

Мета роботи – узагальнити теоретичні підходи до розуміння значення спортивного туризму та аналізу особливостей його розвитку у Волинській області. Дослідження спрямоване на визначення поточного стану спортивного туризму в

регіоні, виявлення його потенціалу та визначення факторів, що впливають на його розвиток в сучасних умовах. Крім того, розробку рекомендацій та стратегій для сприяння сталому розвитку спортивного туризму в області, зокрема шляхом підвищення привабливості регіона для спортивних туристів та ефективного використання місцевих спортивних ресурсів.

Для досягнення цієї мети в роботі поставлено наступні завдання:

- розкрити сутність поняття «спортивний туризм»;
- провести класифікацію, видів та форми спортивного туризму;
- дослідити міжнародний досвід та підходи до розвитку спортивного туризму;
- провести аналіз ресурсного забезпечення спортивного туризму Волинської області;
- охарактеризувати структуру управління та провести аналіз та оцінка напрямків діяльності ЦНПВТК;
- розробити Програму розвитку Центрів спортивного туризму в територіальних громадах Волинської області;
- сформувати маркетингові інструменти посилення рівня розвитку спортивного туризму в територіальних громадах Волинської області

Методи дослідження. Методологічна база цієї роботи включає загальнонаукові дослідження та спеціальні методи. У рамках магістерської кваліфікаційної роботи використано монографічний метод при розкрити сутність поняття «спортивний туризм» та актуальних тенденцій його розвитку. Аналіз та синтез використовувались для проведення класифікації, видів та форми спортивного туризму, проведення аналізу ресурсного забезпечення спортивного туризму Волинської області. Для проведення аналізу та оцінки напрямків діяльності ЦНПВТК у Волинській області були використані методи SWOT та PEST– аналізу. Інформаційною базою нашого дослідження послужили закони та нормативні документи України, дані статистичних структур, звіти Державного ЦНПВТК, web-ресурси відомих туристичних порталів, фахові наукові джерела, а

Наукова новизна полягає в узагальненні та поглибленні теоретичних аспектів розвитку туристсько-краєзнавчої роботи, її значенні у формуванні туристичного ринку Волинської області, а також дослідженні маркетингових інструментів посилення рівня розвитку спортивного туризму в територіальних громадах Волинської області.

Практичне значення дослідження полягає у наданні практичних рекомендацій та пропозицій щодо підготовки Програми розвитку Центрів спортивного туризму в територіальних громадах Волинської області. Викладені в роботі теоретичні положення можуть стати основою для створення нових туристсько-краєзнавчих програм та вдосконалення існуючих.

Апробація результатів дослідження. Основні результати та положення дослідження опубліковані у Студентському науковому віснику, серія технічні науки (Луцьк, 2023 р.).

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, у якому обґрунтовується актуальність теми дослідження, вказуються мета й завдання; трьох розділів, у яких здійснено вирішення основних завдань роботи. Завершують роботу узагальнюючі висновки за результатами дослідження, список використаних джерел та додатки. Робота викладена на 65 сторінках комп'ютерного тексту. Основна частина вміщує 10 таблиць, 8 рисунків.

Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ

1.1 . Сутність, зміст та значення спортивного туризму для розвитку регіону

Спортивний туризм – це форма подорожей, спрямована на поєднання фізичної активності та відчуття пригоди під час відвідання різноманітних місць та природних об'єктів. Основний акцент робиться на участі у спортивних заняттях та заходах, які можуть включати в себе різні види активностей, такі як гірськолижний спорт, гірський туризм, водні види спорту, піші походи, велосипедні експедиції, екстремальні види спорту та інші фізично виснажливі вправи.

Учасники спортивного туризму мають можливість не лише насолоджуватися красою природи та культурними визначними пам'ятками, але й випробувати свої фізичні можливості, розвивати спортивні навички та взаємодіяти з однодумцями. Цей вид туризму може бути впорядкованим туром або самостійним подорожжю, і його метою часто є не лише відпочинок, а й досягнення спортивних цілей та подолання фізичних викликів.

Спортивний туризм набуває все більшої популярності завдяки активній рекламі здорового способу життя. Результати різних наукових досліджень свідчать, що фізична активність має безпосередньо позитивний вплив на психофізіологічні параметри людського організму. Практично всі верстви населення нашої країни в різних обсягах користуються перевагами, які надає спортивний туризм, особливо з урахуванням оздоровчого ефекту активності на природному фоні.

Спортивний туризм, крім того, що служить для стабілізації емоційного та фізичного стану, має значуще виховне призначення. Він використовується як засіб естетичного та патріотичного виховання молодого покоління, а також як засіб для

пізнання природного оточення та взаємодії людини з природою в натуральних умовах.

Спортивний туризм представляє собою найбільш активний і динамічний аспект сучасної туристичної галузі. В Україні визнаний офіційним видом спорту та включений до Єдиної спортивної класифікації країни як дисципліна, що не є частиною Олімпійських ігор. Розвиток спортивного туризму в сучасний період відбувається через два основних напрямки: маршрутний туризм, який включає в себе проходження туристсько-спортивних маршрутів, і змагальний туризм, який включає у себе підготовку і участь у змаганнях з техніки спортивного туризму. У розвитку спортивного туризму в історії України обидва ці напрямки завжди були взаємопов'язаними. Хоча туристські походи вже давно визнані основною формою туристсько-спортивної діяльності і включені до спортивної класифікації, турніри та зльоти трактуються як вторинні і часто використовуються для перевірки готовності туристичних груп перед виходом на складні маршрути.

Спортивний туризм може ставити перед собою різноманітні цілі, такі як розвиток спортивних навичок, освітня та пізнавальна діяльність, вивчення нового, дослідницькі завдання та збереження екологічної різноманітності, а також відповідає за забезпечення різноманітних спортивних, оздоровчих, відпочинкових, навчальних, виховних, економічних та інших функцій.

Багато науковців, як вітчизняних, так і зарубіжних, таких як М.П. Мальська, В.В. Худо, В.І. Цибух, С.П. Фокін, Т.Г. Сокол, І.В. Зорін, С. Хадсон, Дж. Стендевен, П. де Кноп, ХізерДж. Гібсон, Джеймс Е.С. Хігхемта та інші, досліджують теоретичні аспекти спортивного туризму. Кожен з них розуміє це поняття по-своєму. Проте, досі немає однозначного та остаточного визначення цього терміну через його постійні зміни, що потребують ретельного аналізу різних підходів до його розуміння. Це свідчить про актуальність даної теми.

Ю.Б. Миронов вважає, що особливістю спортивного туризму, його головною відмінністю від власне спорту є те, що окрім прагнення до спортивних

досягнень у часі і/або відстанях, спортивний туризм характеризується перш за все відчуттям саме руху або відвідуванням різних місць (дестинацій), через які або до яких веде туриста такий рух. Спортивний туризм він розуміє як такий, що виникає внаслідок унікальної взаємодії спортивно-туристичної діяльності, туристів та дестинацій [1].

М.Ю.Шахова розглядає спортивний туризм як складову сучасного туризму, найбільш активну динамічну частину туристської діяльності, що базується на громадських засадах. Спортивний туризм - це також вид спорту, який включає різноманітні активні туристичні заходи, спортивні походи усіх категорій складності, чемпіонати, першості за усіма видами спортивного туризму (пішохідний, лижний, гірський, водний, велосипедний, мотоциклетний, автомобільний, спелеологічний, вітрильний), комплексні заходи, експедиції [2].

О.В.Колотуха у своєму Словнику-довіднику зі спортивного туризму та активної рекреації дає два визначення спортивному туризму: 1) вид активної рекреаційно-туристської діяльності, яка здійснюється в природному середовищі, і полягає у проходженні туристських спортивних маршрутів з подоланням різноманітних перешкод (перевалів, вершин, порогів, каньйонів, печер тощо) різними засобами пересування із використанням спеціальних технічних прийомів і спорядження; 2) неолімпійський вид спорту, в основі якого лежать змагання на туристських маршрутах та туристських дистанціях, прокладених у природному середовищі і включають подолання різноманітних перешкод (перевалів, вершин, порогів, каньйонів, печер тощо) з використанням спеціальних технічних прийомів і спорядження. При подоланні природних перешкод використовуються різноманітна техніка і тактика, різні способи забезпечення безпеки. Крім перешкод природного ландшафту і складнощів кліматичного характеру можуть мати місце труднощі іншого плану, наприклад, просторові характеристики (незаселеність територій) і деякі інші [3].

І.В.Писарева та А.Ю.Григоренко пропонують визначати спортивний туризм як екстремальний і активний вид подорожей, який передбачає подолання маршруту на великій відстані за складністю перешкод в природному середовищі. Він вимагає від туристів гарної фізичної підготовки та технічних навиків виставки. Вони вважають, що спортивний туризм знаходиться на перехресті системи фізичної культури і спорту та туристичної індустрії та виконує різноманітні функції: оздоровчі, пізнавальні, рекреаційні, виховні, спортивні, економічні та інші [4].

Різнноманітні тлумаченнями поняття “спортивний туризм” пропонуються і вченими Західної Європи і США. Так, згідно із визначенням С. Хадсона, спортивний туризм – це не лише спортивна діяльність, а й можливість обрання місця відпочинку, з яким вона пов’язана і яка виражається через організацію різноманітних спортивних заходів. Такі спортивні події можуть використовуватися як сприяючий інструмент розвитку туризму в країні їх проведення, оскільки такі заходи привертають багато туристів, у змінній поведінці яких, спорт стає частиною туристичної діяльності, а спортивні події – туристичними ресурсами, які можуть поступово поліпшити імідж країни.

Н.Різай та Л.Аліморадьян вважають, що спортивний туризм є однією з важливих і впливових галузей індустрії туризму, яка в останні кілька десятиліть не тільки забезпечила сприятливі умови для отримання валютних ресурсів та створення робочих місць, а також брала участь у розвитку культури та охорони здоров’я різних регіонів [5].

Р.Капур вважає, що спортивний туризм – це сфера, що розвивається і стосується індивідуальних подорожей до місця призначення для участі або перегляду спортивних змагань, що включає всесвітні ігри, міжнародні тестові серії, екскурсії на стадіони, масові заходи, групові тури, спортивні події та виставки [6]. У таблиця 1.1 представлено наукові підходи до визначення поняття спортивного туризму.

Наукові підходи до визначення спортивного туризму

Автор	Підхід	Визначення
1	2	3
Ю.Б. Миронов	Як спортивно-туристична діяльність	Взаємодія спортивно-туристичної діяльності, туристів та DESTИНАЦІЙ (рух, який веде до відвідування різних місць)
М.Ю.Шахова	Як вид туристської діяльності	Найбільш активна динамічна частина туристської діяльності, яка базується на громадських засадах
О.В.Колотуха	Як активна рекреаційно-туристська діяльність	Вид активної рекреаційно-туристської діяльності, яка здійснюється в природному середовищі, і полягає у проходженні туристських спортивних маршрутів з подоланням різноманітних перешкод різними засобами пересування із використанням спеціальних технічних прийомів і спорядження
О.В.Колотуха	Як вид спорту	Неолімпійський вид спорту, в основі якого лежать змагання на туристських маршрутах та туристських дистанціях, прокладених у природному середовищі і включають подолання різноманітних перешкод з використанням спеціальних технічних прийомів і спорядження
І.В.Писарева та А.Ю.Григоренко	Як вид подорожей	Екстремальний і активний вид подорожей, який передбачає подолання маршруту на великій відстані за складністю перешкод в природному середовищі
С. Хадсон	Як спортивна діяльність	Спортивна діяльність та можливість обрання місця відпочинку, з яким вона пов'язана і яка виражається через організацію різноманітних спортивних заходів
Р.Капур	Як сфера подорожей	Сфера, що розвивається і стосується індивідуальних подорожей до місця призначення для участі або перегляду спортивних змагань, що включає всесвітні ігри, міжнародні тестові серії, екскурсії на стадіони, масові заходи, групові тури, спортивні події та виставки
Б.Мацца	Як туризм з метою заняття спортом	Активний спорт, поїздка до певної локації, щоб взяти участь у змагальних або не змагальних спортивних заходах, займатися оздоровчим спортом або випробувати дисципліну, наприклад дозвілля під час відпустки

*сформовано автором

Б.Мацца стверджує, що спортивні туристи – це туристи, які займаються активним спортом, їдуть до певної локації, щоб взяти участь у змагальних або не

змагальних спортивних заходах, займатися оздоровчим спортом або випробувати дисципліну, наприклад дозвілля під час відпустки [7].

Отже, визначення спортивного туризму різні від різних авторів, проте загальна ідея полягає в поєднанні фізичної активності та подорожі, спрямованій на подолання природних перешкод. Підходи до визначення спортивного туризму включають в себе різні аспекти цього виду діяльності:

1. Здоровий спосіб життя: визначення спортивного туризму часто пов'язане з активним стилем життя та його позитивним впливом на фізичне і психічне здоров'я.

2. Функції та значення: розглядаються різні аспекти цієї сфери діяльності, включаючи функції стабілізації емоційного та фізичного стану, виховні та навчальні цілі, а також екологічний аспект.

3. Екстремальний аспект: окремі дослідники розглядають спортивний туризм як екстремальну форму подорожей, де велика відстань та складності перешкод в природному середовищі відіграють ключову роль.

Отже, підхід до визначення спортивного туризму має багато аспектів, від здорового способу життя до екстремальних подорожей, і варіюється в залежності від точки зору дослідників та спеціалістів у даній галузі.

Різні науковці трактують поняття спортивного туризму по-різному, враховуючи його соціальний аспект, активність, туристичні заходи та змагання. Важливо відзначити, що не існує єдиного, загальноприйнятого визначення спортивного туризму через його постійну трансформацію.

1.2 . Класифікація, види та форми спортивного туризму

Класифікація передбачає розподіл на окремі типи, види, організаційні форми в залежності від загальних, найбільш характерних ознак. Такими ознаками в класифікації спортивного туризму є:

- цільова функція туризму;
- характер туристських маршрутів;
- характер організації;
- склад учасників;
- тривалість, сезонність.

Загалом туризм поділяють на: спортивний туризм, рекреаційний, реабілітаційний, професійно-прикладний, культурно-пізнавальний, культурно-розважальний, екскурсійний, красзнавчий, пригодницький, екологічний туризм, сільський туризм (зелений), діловий (економічний), політичний туризм.

Щодо спортивного туризму, то виділяють різні типи, види, форми, які взаємодіють між собою, але разом з тим мають специфічні відмінності. Типи спортивного туризму характеризують, в основному, мотивація, мета, тобто внутрішні причини; форми спортивного туризму визначають по зовнішніх ознаках (соціальних, географічних, формах організації); види спортивного туризму визначають характер маршруту і спосіб пересування учасників походу.

Основною ознакою класифікації туризму на окремі види є спосіб пересування під час походів, характер маршруту (рис.1.1):

Рис 1.1. Види спортивного туризму

Ці види туризму включені в спортивну класифікацію, у відповідності до якої визначаються певні правила, розрядні нормативи. Існують також окремі види як спортивне орієнтування, спортивний альпінізм.

Кожний з видів спортивного туризму має свої характерні особливості. Серед цих видів до певної міри умовно виділяється гірський туризм: його можна вважати різновидом пішохідного туризму. Природні умови високогірних районів і специфіка перешкод ставлять перед гірськими туристами багато не властивих іншим видам туризму завдань. Він відрізняється і значним арсеналом спеціального спорядження, і специфічними технічними прийомами, і тактикою, і необхідністю висотної акліматизації тощо.

Пішохідний та гірський спортивний туризм мають більше спільних рис, ніж відмінностей. Це включає рух пішки та використання спільних технічних методів для подолання складного рельєфу, водних перешкод і т. д. Однак головна відмінність полягає у тому, що пішохідні походи можуть відбуватися у будь-яких регіонах, тоді як гірські походи обмежуються високогірними територіями. Треба відзначити, що це основна різниця залишається суттєвою лише для походів I-III категорій складності, оскільки вищі категорії часто включають пішохідні маршрути в гірських районах. Хоча деякі відмінності, такі як технічна складність подолання перевалів, можуть зберігатися. У підняттях на рівнині, типові перешкоди включають схили пагорбів, яри, лісові ділянки, незакріплені піски, болота та водні перешкоди, такі як струмки і річки. У гірських районах додаються круті схили, осипи, моренні утворення, скельні відслонення, льодовики і складні технічні прийоми для подолання цих перешкод. У високогірних районах до цього додаються круті схили, дрібні, середні і великі осипи каміння, моренні утворення, скельні відслонення, фірнові схили, льодовики, стрімкі і холодні гірські річки і т. д. Для подолання цих перешкод потрібні специфічні технічні навички, такі як самостраховка та зовнішня страховка.

До них слід віднести:

- рух крутими схилами з відпрацюванням раціональної техніки ходьби (правильна постановка ніг, опора на альпеншток);
- долання невисоких перешкод – великого каміння, повалених стовбурів дерев;
- просування через лісові хащі, завали, буреломи;
- рух порослими травою, осипними, засніженими крутими схилами (підйом, траверс, спуск);
- просування болотами за допомогою жердини, гатями при взаємній страховці;
- організація переправи через водні перешкоди – через брід при самостраховці і зовнішній страховці, шляхом зведення переправ (кладка, поруччя, навісна переправа);
- оволодіння прийомами зав'язування необхідного набору вузлів і обов'язок;
- засвоєння прийомів руху засніженими і зледенілими схилами із самостраховкою і самозатриманням;
- оволодіння технікою спуску і підйому по вертикалі при зовнішній страховці;
- рух у зв'язках по 2-4 чол. при взаємній страховці;
- організація транспортування потерпілих на імпровізованих ношах, страхувальних поясах;
- володіння елементами техніки рятувальних робіт у гірських умовах та ін. [8].

На відміну від пішогодного туризму, де звичайний комплект особистого та групового спорядження коригується відповідно до регіону, через який проходить маршрут, гірський туризм вимагає наявності спеціального альпіністського спорядження (допоміжні та основні мотузки, затискувачі, карабіни та захвати, системи та альпіністські пояси, льодоруби, скельні молотки, скельні та льодові гаки і т. д.).

Характерною особливістю гірського туризму є те, що робочий день туриста розпочинається о 5-6 годині ранку в умовах високогір'я та низьких температур. У цей час у горах найменша ймовірність сходження кам'янопадів, лавин та інших

небезпечних природних явищ, рівень води у річках і струмках найменший, а на сонячних схилах не така висока температура.

Лижний спортивний туризм відбувається переважно в зимовий період при наявності стійкого снігового покриву і температурі нижче 0°C. Необхідною умовою для участі в зимових подорожах є добра переносимість холоду, здатність в умовах постійно низьких температур не втрачати робочі форми і, що не менш важливо, психічної рівноваги. [9].

Спелеотуризм представляє собою варіант спортивного туризму, основна ідея якого полягає в експлорації природних підземних порожнин (печер) та подоланні різноманітних перешкод у них, таких як сифони та колодязі. У цьому виді туризму використовується спеціальне обладнання, таке як акваланги, карабіни, мотузки, гаки, індивідуальні системи страхування та інше. Відкриття нових маршрутів у спелеотуризмі пов'язане із спелеологією, яка включає дослідження печер.

Цей вид туризму завоював популярність серед багатьох ентузіастів, які цінують підземні подорожі. Учасники можуть захоплюватися неймовірною красою печерних формацій, таких як кристалічні сталактити та сталагміти, насолоджуватися плаванням у підземному озері та вражатися чудовим явищем природи - формуваннями сталактитів і сталагмітів.

Водний туризм є надзвичайно привабливим видом подорожей. Подорожуючи водоймищами, туристи мають можливість вибирати між високогірними і спокійними річками, озерами та морями. Існує кілька підвидів водного туризму, таких як рафтинг по річках, вітрильний туризм, каякінг, каньйонінг (подолання каньйонів без плавучих засобів), віндсерфінг, вейкбординг, сапбординг.

Серед засобів для водного туризму можна виділити лижі, веслову дошку, каяк, каное, катамаран, педальний (пляжний) катамаран, бублик, байдарку, рафт, пліт, надувний пліт та човен.

На рівнинних річках із повільною течією, озерах, водосховищах та в морській зоні використовують веслові човни, туристичні байдарки, каное. Ці судна ефективно використовуються як засіб транспорту в умовах, коли течія невелика. Надувні човни, катамарани та плоты частіше використовують на гірських річках, де швидкість течії більша. На цих суднах весло використовується переважно для керування та маневрування, а рух вперед забезпечується течією.

Вітрильний туризм представляє собою конкретну галузь водного туризму, де учасники подорожують водними акваторіями на спеціальних розбірних вітрильних катамаранах. Цей вид спортивного туризму включає в себе прокладання маршрутів через водосховища, озера, великі річки, прибережну зону морів та навіть океанів. Однією з особливостей вітрильного туризму є вимога до учасників мати високий рівень теоретичної підготовки та практичних навичок управління вітрильними суднами. Це включає в себе глибоке розуміння характеристик свого судна та вміння ефективно ним керувати. Вітрильні походи можуть бути організовані на шлюпках, прогулянкових човнах, розбірних байдарках, або на плотах катамаранах. З розглянутих опцій найбільш практичні та зручні для подорожей є розбірні байдарки та катамарани. Ці судна мають відмінну стійкість, задовільні ходові якості, легкі для транспортування, ідеально підходять для плавання по річках різної складності, і легко обслуговуються та ремонтуються.

Віндсерфінг – вид вітрильного спортивного туризму, в основі якого лежить майстерність управління на водній поверхні легкою дошкою невеликого розміру з встановленим на ній вітрилом. Вейкбординг – комбінація серфінгу, сноубордингу, скейтбордингу і водних лиж. Катер буксирує райдера, який знаходиться на короткій та широкій дошці. Рухаючи на швидкості 30-40 км/год з додатковим баластом на борті, катер залишає за собою хвилю, яку райдер використовує як трамплін. У стрибку вейкбордист виконує різноманітні трюки.

Велосипедний туризм (велотуризм) – один із видів спортивного туризму на засобах пересування. Поняття «велосипедний туризм» багатозначне і стосується як одного з видів активного відпочинку, так і різновиду спортивного туризму. Пересування на велосипеді – найбільш швидкий і економічний спосіб пересування за рахунок власних сил. Саме в силу цього велотуризм має величезну перевагу в порівнянні з рештою видів туризму. Велосипедист пересувається у кілька разів швидше за пішохода або байдарочника, зберігаючи високу свободу у виборі напрямку руху. За день можна проїхати від 60 до 150 км, що дозволяє проводити одноденні походи віддаленими і глухими місцевостями. Велотуризм – це універсальний засіб для зміцнення здоров'я і розвитку активного відпочинку. Існують такі види велосипедів: шосейно-гоночні велосипеди, туристичні велосипеди («туринги»), гібриди, дорожні велосипеди, гірські велосипеди (Mounting Bike), хардтейл, софттейл [10].

З точки зору організаційного підходу, спортивний туризм розподіляється на дві основні форми: зовнішній (міжнародний) та внутрішній (національний). За самою формою організації, спортивний туризм може приймати різноманітні варіації, такі як сімейний, шкільний, студентський, індивідуальний, груповий, одноденний, багатоденний та інші.

Отже, різноманітність видів спортивного туризму відображає широкий спектр можливостей для любителів активного відпочинку та пригод. Ці види туризму дозволяють експлуатувати різноманітні природні ландшафти, починаючи від гір та лісів до річок і підземних печер.

Кожен вид спортивного туризму має свої особливості, що вимагають певної підготовки та навичок. Наприклад, гірський туризм потребує знань про безпеку та високої фізичної підготовки, тоді як водний туризм вимагає розуміння водних умов та навичок веслування чи рафтингу.

Також важливо відзначити, що комбінований туризм дозволяє поєднувати кілька видів туризму в одній подорожі, що дозволяє отримати різноманітні враження та досвід.

Спортивний туризм є не лише можливістю для фізичної активності, а й унікальною можливістю дослідження природних ресурсів та отримання нових вражень, що розширює горизонти та надихає на подальші відкриття.

1.3. Міжнародний досвід та підходи до розвитку спортивного туризму

Зростання інтересу до спорту взагалі і спортивного туризму зокрема на міжнародному рівні покликали до створення ряду спеціалізованих міжнародних організацій, таких як асоціації, федерації та союзи. Ці організації виникли вже на початку ХХ століття, спрямовані на координацію та регламентацію спортивних дійства та змагань. На сучасному етапі, визнані серед найбільш авторитетних, є міжнародні федерації, що представляють різні види спорту, надаючи їм платформу для розвитку та регламентації. Ці федерації, маючи значний досвід, взяли під свою опіку різноманітні аспекти спортивного туризму, включаючи, мототуризм, автотуризм, велотуризм, рафтинг, спелеотуризм, хайкінг, каякінг, а також інші форми екологічного спорту, такі як альпінізм, льодолазіння, скелелазіння, скі-альпінізм і багато інших. У ХХІ столітті спортивний туризм зазнав організаційного утвердження під керівництвом цих міжнародних федерацій, що допомагає ефективно представляти його як цілісний і різноманітний спектр діяльності.

Міжнародний туристичний альянс (АІТ) є важливою організацією, яка виникла в Парижі в травні 1919 року на базі Міжнародної ліги туристичних асоціацій, діяльність якої розпочалася вже у серпні 1898 року. Цей альянс взяв на себе обов'язок розвитку та підтримки різних форм туризму, зокрема автомобільного, велосипедного, водного та пішохідного. АІТ має своїм головним

завданням вивчення та вдосконалення аспектів міжнародного туризму та подорожей. Згідно із своїм статутом, ця організація є громадською та не має комерційних метю. Зі штаб-квартирою в Женеві, АІТ спрямовує свою діяльність на сприяння розвитку міжнародного туризму, об'єднання туристських асоціацій для координації їхніх заходів, а також на розробку міжнародної туристичної документації. У своїй діяльності АІТ об'єднує 138 дійсних членів-асоціацій із різних частин світу, сприяючи координації та співпраці для захисту інтересів туристських галузей та полегшення їхніх міжнародних обов'язків [12].

ВАІТ існують такі постійні комісії та робочі групи: по автотуризму, кемпінгу і караванінгу, з велосипедного, водного, пішохідного, соціального, молодіжного туризму, технічна робоча група.

Міжнародний туристський альянс і Міжнародна автомобільна федерація є засновниками Міжнародної організації автотуризму, яка створена з метою: сприяти розвитку шосейного транспорту, покращувати безпеку руху на шосейних дорогах, розвивати активний міжнародний туризм. Значну увагу в діяльності АІТ приділяється саме автомобільному туризму. Вданий час АІТ об'єднує понад 110 автомобільних туристських клубів [13].

Розвитком велосипедного туризму в Європі займається Асоціація «Європейський Союз велоподорожей» (UECT) заснована у 2002 році. UECT покликана сприяти розвитку велосипедного туризму на теренах Європи і світу. Однією з цілей UECT є створення Міжнародного союзу велотуристів. Членами асоціації є Франція, Бельгія, Португалія, Польща, Іспанія, Люксембург, Україна [14].

Розвитком одного з видів водного туризму – рафтингу – займається Міжнародна Федерація рафтингу (International Rafting Federation, IRF), яка на сьогоднішній день охоплює 68 країн, які представляють Європу (в т.ч. і Україну), Азію, Північну та Південну Америку, Африку, Австралію та Океанію [15].

Ще одним видом водного туризму – каякінгом – опікується Всесвітня Федерація каякінгу (World Kayaking Federation, WKF), штаб-квартира якої розташована в м. Тенессі (США). До складу федерації входять 38 країн. Найбільш представницькими щодо членства є США (57 членів) та Канада (13 членів) [16].

Одним з видів пішохідного туризму – хайкінгом – опікуються регіональні організації: European Ramblers Association в Європі, American Hiking Society в США та Канаді, Confederation of Bushwalking Clubs NSW в Австралії тощо [17].

Розвитком спелеологічного туризму в світі займається Міжнародний спелеологічний союз (UIS), створений у 1965 році. Союз створений для сприяння розвитку взаємодії між академічними і технічними спелеологами з широкого кола країн для розробки та координації міжнародної спелеології у всіх своїх наукових, технічних, культурних та економічних аспектах. Членами UIS є 68 країн, в т.ч. і Україна в особі Української спелеологічної асоціації [19].

Питаннями розвитку таких видів екологічного спорту як альпінізм, скелелазіння та його зимового різновиду – льодолазіння – займається Міжнародна федерація альпінізму (Union Internationale des Associations d'Alpinisme, UIAA). UIAA заснована у 1932 році у м.Шамоні (Франція). Ця організація об'єднує близько 2,5 мільйони людей, які мають пристрасть до гір. UIAA почала роботу переважно як європейська організація, зараз в ній представлені всі континенти – до її складу входять 88 організацій з 76 країн. UIAA визнана Міжнародним Олімпійським комітетом в якості міжнародної федерації альпінізму.

У 2006 році Генеральна асамблея UIAA визнала, що далі неможливо об'єднувати всі підрозділи UIAA в рамках однієї федерації. Тому були створені незалежні Міжнародна федерація по змаганнях в альпінізмі і Міжнародна федерація спортивного скелелазіння (International Federation of Sport Climbing) [20].

На базі комісії UIAA створена Міжнародна Федерація скі-альпінізму (ISMF), яка об'єднала 21 країну [21].

Свою міжнародну організацію має кінний туризм. Це – Міжнародна федерація кінно-спортивного туризму (Federation Internationale deTourisme Equestre – FITE), яка об'єднує 22 країни з Європи, Північної Америки та Африки. Федерація опікується будь-якими питаннями, які безпосередньо чи опосередковано стосується кінного туризму, їх регулюванням, проведенням кінних туристсько-спортивних походів, змагань з кінного туризму тощо.

У таблиці 1.2 подано огляд міжнародних організацій, які управляють розвитком та регулюванням різних видів спортивного туризму. Ця систематизація дозволяє зрозуміти географічний охоплення та розмаїття видів спортивного туризму в масштабах світу.

Таблиця 1.2

Дяльність міжнародних організацій у сфері спортивного туризму

Вид Спортивного туризму	Міжнародна Організація	Дата Заснування	Число Країн-Членів
Автотуризм	Міжнародний Туристський Альянс (AIT)	1919	138
Велосипедний Туризм	Європейський Союз Велоподорожей (UECT)	2002	7 (члени UECT)
Водний Туризм (Рафтинг)	Міжнародна Федерація Рафтингу (IRF)	Не зазначено	68
Водний Туризм (Каякінг)	Всесвітня Федерація Каякінгу (WKF)	Не зазначено	38
Пішохідний Туризм (Хайкінг)	Регіональні Організації: European Ramblers Association, American Hiking Society, Confederation of Bushwalking Clubs NSW	Не зазначено	Не зазначено
Спелеологічний Туризм	Міжнародний Спелеологічний Союз (UIS)	1965	68
Альпінізм	Міжнародна Федерація Альпінізму (UIAA)	1932	88
Скелелазіння	Міжнародна Федерація Спортивного Скелелазіння (IFSC)	2007 (відокремилася від UIAA)	Не зазначено
Льодолазіння	Міжнародна Федерація Спортивного Скелелазіння (IFSC)	2007 (відокремилася від UIAA)	Не зазначено
Кінний Туризм	Міжнародна Федерація Кінноспортивного Туризму (FITE)	Не зазначено	22
Скі-Альпінізм	Міжнародна Федерація Скі-Альпінізму (ISMF)	Не зазначено	21

Спортивний туризм може розвиватись практично на усій території, але особливо привабливими є гірські системи, що пов'язано із можливістю організації тут більшої кількості підвидів спортивного туризму. Одним з найбільш поширених у світі видів спортивного туризму є гірськолижний. Популярними місцями лижного відпочинку у світі є Австрія, Андорра, Франція, Швейцарія, Болгарія, Італія, Словаччина, Туреччина, Фінляндія, Швеція, Норвегія.. Останнім часом здобувають прихильність Румунія, Чехія, Словенія, Іспанія, Канада. Основними місцями водного спортивного туризму є США, Канада, Швеція, Туреччина, Єгипет, Австралія, Китай, Індонезія, Бразилія, Словаччина, Норвегія. Центрами розвитку гірського туризму є найбільші гірські системи світу (Гімалаї, Кавказ, Памір, Альпи, Кордільєри тощо).

Таким чином, організаційна структура спортивного туризму з середини ХХ століття набула світового масштабу. Міжнародні організації, які опікуються розвитком певних видів спортивного туризму, мають в своїх лавах від 7 до 68 країн з усіх материків (крім Антарктиди), що підтверджує геопросторові позиції спортивного туризму.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РІВНЯ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Аналіз ресурсного забезпечення спортивного туризму Волинської області

Розвиток спортивного туризму залежить від природно-кліматичних умов регіону. Спортивний туризм може розвиватись в усій території України, але особливо вигідним є розвиток у гірських системах, оскільки це дозволяє організувати більше видів спортивного туризму. Такі форми, як пішохідний туризм та велотуризм, можуть успішно розвиватися у будь-якій країні за умови наявності готових туристичних маршрутів.

Україна пропонує широкі можливості для розвитку пішохідного та велосипедного туризму на всій своїй території. Для гірського туризму, альпінізму та скелелазіння особливо перспективними є регіони, такі як Карпати та Кримські гори, а для спелеотуризму – печери Поділля та Криму. Водний туризм розвивається як на рівнинних річках (Десна, Дніпро, Дністер, Сіверський Донець, Південний Буг), так і на гірських (Опір, Чорний та Білий Черемош, Прут).

Передумовою для розвитку спортивного туризму в Волинській області є природні особливості та відсутність значущих промислових об'єктів, які можуть створювати техногенне навантаження. Розташована на північному заході України, область розкинулася у лісовій та лісостеповій зонах і має площу 20,2 тис. кв. км. Лісовий покрив займає 649,1 тис. га, що становить третину території області. Половина цієї лісової площі припадає на Ківерцівський, Любомльський, Маневицький та Камінь-Каширський райони.

Територія Волинської області багата поверхневими водами, представленими 130 річками і 235 озерами. Зазначено, що 130 річок, що протікають через Волинь, входять до басейнів Дніпра і Західного Бугу. Гідрографічна мережа області

складається з 130 річок, кожна з яких має довжину понад 10 км. Основними річками є Західний Буг і Прип'ять.

Головний європейський вододіл проходить південною та західною частинами області, розділяючи басейни Чорного та Балтійського морів, зокрема Дніпра і Вісли. До басейну Дніпра відносяться річки Прип'ять, Турія, Стохід і Стир. Західний Буг протікає уздовж західної межі області, а до його басейну належать 24 річки, з Лугою як найбільшою в цьому басейні. Стохід, найдовша і найчистіша річка Волині, має довжину 188 км. Руслу річок в межах Поліської низовини мають невеликий нахил, що призводить до повільного течії, і вони характеризуються режимом, типовим для рівнинних річок [23].

У межах області – 384 ставки, 10 водосховищ, 3 475 артезіанських свердловин. Найбільша кількість ставків – у межах Луцького (155 шт.), Горохівського (115 шт.), Маневицького (94 шт.) та Володимир-Волинського (92 шт.) районів. В основному ставки знаходяться в південній частині області, яка характеризується більш вираженим мікрорельєфом і розташовані в балках, ярах, на невеликих струмках, в витоках річок і понижених місцях. Група озер карстового походження – Шацькі озера, у тому числі найглибше в Україні озеро Світязь. Типовими заплавленими озерами є Біле та Люб'язь. У області налічується 374 території та об'єкти природно-заповідного фонду, з них державного значення: національний природний парк, 16 заказників, 3 пам'ятки природи, ботанічний сад, 3 парки-пам'ятки садово паркового мистецтва, регіональний ландшафтний парк, 27 заповідних урочищ [22].

Надзвичайно привабливою для спортивного туризму є територія Північного Полісся, яка займає три чверті області та є популярною серед туристів. Ця зона особливо вигідна тим, що розташована на низовині, надаючи можливість розвивати різноманітні види туризму, такі як водний, пішохідний, вело туризм і т.д. Тут розташовано найбільше кількість озер та річок, а також знаходиться Шацький національний природний парк.

Основними факторами, які впливають на стан розвитку спортивного туризму для Волинської області є: розвиненість інфраструктури, до якої відноситься як матеріально-технічна база, так і маршрути; наявність та розвиненість дитячо-юнацьких спортивно-туристських організацій.

Матеріально-технічну базу складають споруди, приміщення центрів (станцій) туризму й краєзнавства учнівської молоді, які обладнані спеціалізованими класами, спеціалізованими спортивними залами, тренувальними туристичними смугами перешкод, штучними скеледромами й т.п., дитячі стаціонарні туристські бази, орендовані туристські бази, туристські табори різного профілю, дитячі туристсько-екскурсійні бюро й центри, туристські й спортивні клуби, бази й табори відпочинку, туристські установи, транспортні організації, які здійснюють перевезення дитячо-юнацьких спортивно-туристських груп, навчальні заклади підготовки фахівців системи дитячо-юнацького спортивного туризму, інформаційні служби, підприємства по виготовленню, прокату й продажу товарів для спортивного туризму.

Рис 2.1. Об'єкти інфраструктури спортивного туризму у Волинській області

На базі ЦНПВТК працює маршрутно-кваліфікаційна комісія, яка розробляє, оцінює та затверджує маршрути для проходження ступеневих та категорійних походів. На території Волинської області налічується понад маршрутів. Маршрути поділяються за категоріями та за ступенями. Маршрути постійно оновлюються, створюються нові. За останні 5 років було пройдено 53 маршрути.

Таблиця 2.1

Числові показники участі представників Волинської області у спортивних походах за 2019-2023 р.

	Груп	Учасників	Груп	Учасників	Груп	Учасників	Груп	Учасників	Груп	Учасників	Груп	Учасників	Груп	Учасників	Груп	Учасників	Груп	Учасників	
2019 рік																			
	Ступінь складності походу								Категорія складності походу										
Вид туризму	1	2	3	Разом	1	2	3	4	5	Разом									
Пішохідний	2	17	5	54	2	25	9	96											
Водний			1	10			1	10	1	9								1	9
Разом	2	17	6	64	2	25	10	106	1	9								1	9
2020 рік																			
	Ступінь складності походу								Категорія складності походу										
Вид туризму	1	2	3	Разом	1	2	3	4	5	Разом									
Пішохідний			1	10	1	10	2	20	2	24								2	24
Водний			1	8	2	25	3	33	2	16	1	10						3	26
Велосипедний			1	8			1	8											
Разом			3	26	3	35	6	61	4	40	1	10						5	50
2021 рік																			
	Ступінь складності походу								Категорія складності походу										
Вид туризму	1	2	3	Разом	1	2	3	4	5	Разом									
Пішохідний	2	21	6	69	2	28	10	118	2	18								2	18
Водний			1	8	4	43	5	51			1	10						1	10
Разом	2	21	7	77	6	71	15	169	2	18	1	10						3	28
2022 рік																			
	Ступінь складності походу								Категорія складності походу										
Вид туризму	1	2	3	Разом	1	2	3	4	5	Разом									
Пішохідний	1	11					1	11											
Водний					1	8	1	8											
Велосипедний	1	11			1	8	2	19											

Разом	2	22			2	16	4	38												
2023 рік																				
	Ступінь складності походу								Категорія складності походу											
Вид туризму	1		2		3		Разом		1		2		3		4		5		Разом	
Пішохідний			3	48	1	8	4	56	1	6									1	6
Водний					1	11	1	11	1	12									1	12
Велосипедний					2	21	2	21												
Разом			3	48	4	40	7	88	2	18									2	18

Отже, завдяки аналізу кількості походів та їх складності можна стверджувати, що на території Волинської області існують маршрути у достатній кількості та різних категорій складності. Загалом, маршрути середньої складності (2 або 3 категорії) виявляються найпопулярнішими у більшості років. Це може свідчити про те, що більшість учасників віддає перевагу середньому рівню викликів у походах.

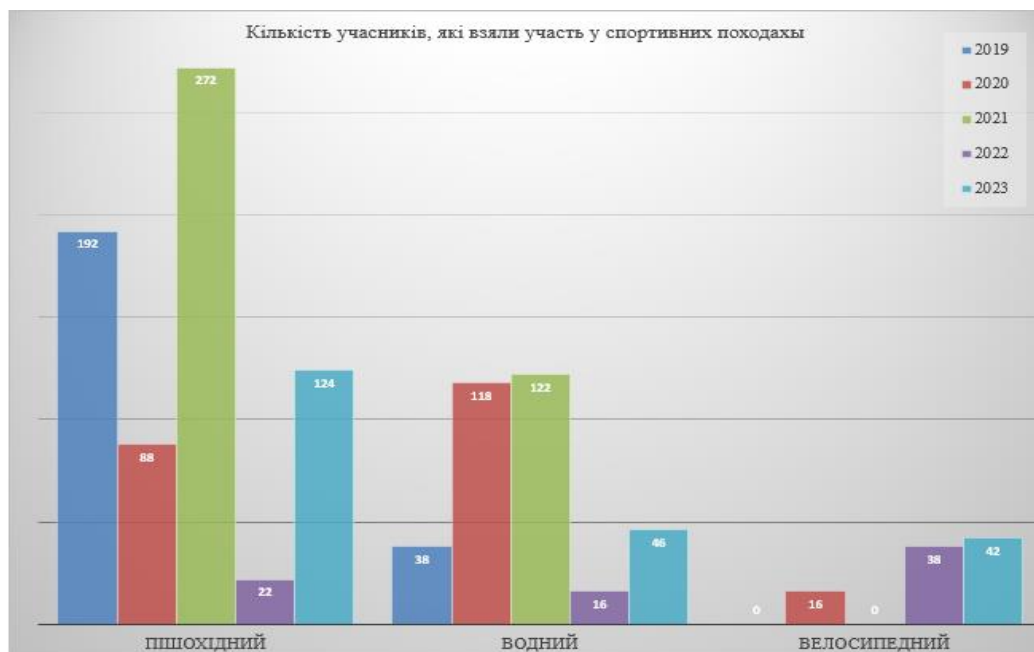

Рис 2.2. Загальна динаміка та структура маршрутів спортивного туризму у Волинській області

Деякі роки показують збільшення учасників у складніших походах (наприклад, збільшення кількості походів 3 категорії у 2021 році). Це може вказувати на зростання інтересу до більш високих викликів серед досвідчених туристів або розвиток нових маршрутів з більшою складністю. Деякі категорії складності можуть мати більшу популярність в конкретні роки. Наприклад, у 2020 році було помітно збільшення учасників походів 1 категорії відносно попереднього року, що може свідчити про зростання зацікавленості початківців у туризмі. Аналіз даних про складність походів дозволяє краще розуміти уподобання учасників та зміни у популярності різних рівнів викликів у туристичних маршрутах.

Проаналізувавши інфраструктуру спортивного туризму Волинської області варто зазначити, що перспективи розвитку цієї сфери досить великі. Розташування, кліматичні умови, великі лісові масиви, водні об'єкти, різноманітність флори створюють умови для занять спортом та туризмом, а саме для розвитку різноманітних видів спортивного туризму на території Волинської області.

2.2. Загальна характеристика та структура управління ЦНПВТК

Центр національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства, що є частиною управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації (ЦНПВТК), представляє собою доступний позашкільний навчально-виховний заклад. Він відповідає за задоволення потреб особистості в творчій самореалізації та організації змістовного дозвілля, сприяє набуттю знань, умінь і навичок відповідно до інтересів і бажань дітей. Цей центр є координатором роботи в сфері туризму, краєзнавства та військово-патріотичної діяльності в області Волинь і вважається однією з провідних установ дитячо-юнацького туризму в Україні, а

також входить до числа найбільших позашкільних навчальних закладів. Девіз діяльності закладу звучить так: "Туризм – в кожную школу! Кожен учень – турист!"

ЦНПВТК у своїй роботі керується Конституцією України, Законами України «Про позашкільну освіту», указами Президента України, актами Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства освіти і науки, інших центральних органів виконавчої влади, Положенням про позашкільний навчальний заклад, Статутом та ін. Центр підпорядковується Волинській обласній раді, управлінню освіти і науки облдержадміністрації, УДЦЦНПВКТУМ, Міністерству освіти і науки України.

Метою діяльності Центру є:

- реалізація державної політики в галузі освіти та щодо національно-патріотичного виховання дітей та молоді засобами туризму, краєзнавства, спортивно-оздоровчої діяльності, екскурсій, пізнавально-дослідницької роботи;
- надання позашкільної освіти вихованцям Центру, формування умінь і навичок (компетентностей) відповідно до їх здібностей, обдарувань і стану здоров'я, фізичний та інтелектуальний розвиток дітей та учнівської молоді.

Головні завдання Центру (дод. А):

- формування ціннісних орієнтирів та утвердження національно-патріотичної свідомості дітей та молоді;
- створення умов для гармонійного розвитку особистості, задоволення потреб дітей і підлітків у позашкільній освіті, організації їх оздоровлення, змістовного дозвілля і відпочинку;
- виявлення, розвиток і підтримка юних талантів та обдарувань, стимулювання творчого самовдосконалення та розвиток краєзнавчо-дослідницької діяльності дітей та молоді;
- формування у дітей та юнацтва національної самосвідомості, активної громадянської позиції, соціально-громадського досвіду;

- задоволення потреб учнівської молоді у професійному самовизначенні відповідно до її інтересів і здібностей;
- сприяння розвитку інфраструктури туризму, спорту, оздоровлення у Волинській області;
- підготовка відповідних професійних кадрів для туризму;
- реалізація державної політики в галузі туризму: міжнародного, внутрішнього, екскурсійного, спортивно-оздоровчого;
- виховання правової культури у вихованців (учнів, слухачів), поваги до Конституції України та законів України, державної символіки, народних звичаїв, традицій і національних цінностей Українського народу, а також інших націй і народів;
- створення умов для духовно-морального, громадянського, трудового, екологічного виховання вихованців (учнів, слухачів);
- залучення вихованців (учнів, слухачів) до практичної діяльності, спрямованої на формування національної свідомості, патріотизму, активної громадянської позиції, мотивації здорового способу життя;
- збереження й зміцнення фізичного, психічного та духовного здоров'я вихованців (учнів, слухачів), заохочення до занять фізичною культурою і спортом;
- просвітницька діяльність;
- організація та проведення всеукраїнських масових туристсько-краєзнавчих заходів та заходів з національно-патріотичного виховання в системі освіти у взаємодії з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, об'єднаннями громадян;
- вивчення сучасних виховних систем, технологій і методик у сфері національно-патріотичного виховання дітей та молоді, туризму та краєзнавства;
- створення системи ефективного моніторингу у сфері національно-патріотичного виховання дітей та молоді;

- надання методичної і практичної допомоги закладам освіти з питань впровадження форм і методів туристсько-краєзнавчої роботи та національно-патріотичного виховання.

- популяризація туристсько-краєзнавчого напрямку позашкільної освіти та заходів національно-патріотичного спрямування.

У структурі Волинського обласного центру національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства учнівської молоді є відділи, сектори та туристські бази (рис. 2.3):

Рис. 2.3. Структура Волинського обласного ЦНПВТК

Туристсько-краєзнавчі відділи при центрах позашкільної освіти та будинках дитячо-юнацької творчості:

- Міський центр туризму та краєзнавства (м. Луцьк);
- Центр позашкільної освіти (м. Нововолинськ)
- Ківерцівський туристсько-краєзнавчий відділ;
- Старовижівський центр дитячої та юнацької творчості;
- Колківський центр розвитку і творчості дітей та юнацтва;

- Нововолинський центр дитячої та юнацької творчості;
- Володимирський центр позашкільної освіти.

Центр національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства має у своєму підпорядкуванні (рис. 2.4):

- станції юних туристів;
- 33 філії ЦНПВТК;
- 7 туристсько-краєзнавчих відділів при центрах позашкільної освіти та будинках дитячо-юнацької творчості;
- осередки на базі 65 закладів освіти області;
- 2 турбази ЦНПВТК – «Юний турист», табір «Сонячний».

Рис. 2.4. Мережа туристсько-краєзнавчої роботи у Волинській області

Основні напрямки діяльності Центру: національно-патріотичне виховання; краєзнавство, музеї; туризм; орієнтування; відпочинок та оздоровлення.

Основною формою навчально-виховної діяльності у Центрі національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства є заняття в гуртках, секціях,

клубах. У Центрі функціонує 106 гурток, де навчається 1727 дітей. Гуртки працюють у 33 територіальних громадах.

Таблиця 2.2

Розподіл гуртків у громадах за напрямками роботи у 2022-2023 н.р.

	Назва територіальної громади	Догові р про співпрацю	к-сть гуртків	гуртки в НПВ	гуртків краєзнавчих	гуртків спорт.-туристських	к-ть гуртківців	Всього годин
	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Боратинська ТГ		8	3		5	120	45
2	Вишнівська ТГ		2	1		1	35	12
3	Голобська ТГ	+	1	1			15	6
4	Городищенська ТГ		1	1			15	6
5	Горохівська ТГ		1			1	20	6
6	Дубечненська ТГ		2	2			30	12
7	Дубівська ТГ		1			1	25	4
8	Заболоттівська ТГ		1	1			15	6
9	Забродівська ТГ		1	1			15	3
10	Затурцівська ТГ		1			1	22	6
11	Зимнівська ТГ		1			1	20	6
12	Камінь-Каширська ТГ		2		1	1	33	12
13	Ківерцівська ТГ	+	7	5	2		105	36
14	Ковельська ТГ		4	1		3	63	24
15	Колківська ТГ		3	3			50	10
16	Копачівська ТГ		1			1	16	6
17	Литовезька ТГ		1			1	15	6
18	Луцька ТГ		34	4	19	11	568	162
	в т.ч. м.Луцьк		31	2	19	10	514	147
19	Любешівська ТГ	+	1			1	25	6
20	Люблинецька ТГ	+	2	2			30	6
21	Маневицька ТГ		5	5			75	21
22	Нововолинська ТГ		1			1	18	6
23	Оваднівська ТГ		1			1	15	6

24	Олицька ТГ		3	2		1	50	12
25	Підгайцівська ТГ		10		1	9	155	54
26	Ратнівська ТГ		1	1			15	4
27	Рівненська ТГ		1	1			15	6
28	Самарівська ТГ		1	1			15	4
29	Сошичненська ТГ		1			1	22	6
30	Старовижівська ТГ		3	1		2	45	15
31	Торчинська ТГ		1	1			15	3
32	Цуманська ТГ		1	1			15	6
33	Шацька ТГ		2	1		1	35	9
			106				1727	532

*сформовано автором

Як бачимо, Центром укладено договори про співпрацю з 4 ОТГ (Гоолобською, Ківерцівською, Любешівською та Люблинецькою). Загалом по всіх ОТГ функціонує 106 гуртків, в яких навчається 1727 учнів. Найбільше гуртків працює у Луцькій ТГ, а також Підгайцівській та Бораїнській.

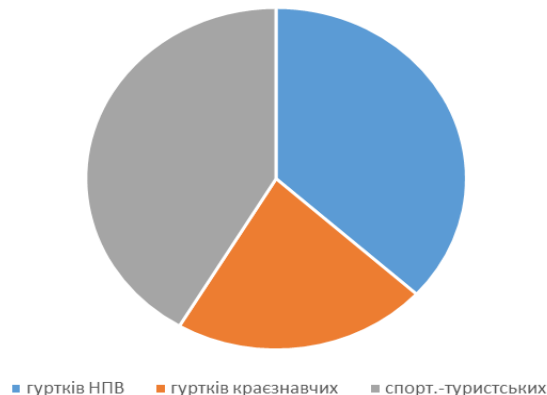

Рис. 2.5. Структура гуртків за напрямками

Гуртки працюють за спортивно-туристським, туристсько-краєзнавчим та військово-патріотичним напрямками. Найбільшу частку займають гуртки спортивно-туристського напрямку.

2.3. Аналіз та оцінка напрямків діяльності ЦНПВТК

Основним методом навчально-виховної діяльності Центру національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства є проведення занять у гуртках, секціях та клубах. Ця ініціатива охоплює більше шести тисяч дітей, які займаються в рамках 25 туристсько-краєзнавчих напрямів, таких як туристсько-спортивний, пішохідний, водний, велосипедний, лижний туризм, спортивне багатоборство, спортивне орієнтування, топографія, юні туристи, організатори туристсько-краєзнавчої роботи, різноманітні краєзнавчо-дослідницькі та інші.

Робочий напрям "Туристсько-спортивний" налічує 134 гуртки та 2184 учні. Ці гуртки активно функціонують в Палацах, Будинках дитячої творчості, школах, районних та міських станціях юних туристів. "Пішохідний туризм" охоплює 41 гурток, з них 14 працюють у Обласному центрі національно-патріотичного виховання, туризму та краєзнавства, а 27 – в інших навчальних закладах. Загалом у пішохідному туризмі бере участь 678 школярів, з них 231 відвідують заняття у Центрі, а 447 – в інших навчальних закладах. "Водний туризм" представлений 2 гуртками та 40 школярами, усі з яких займаються в обласному центрі.

«Спелеотуризм» немає жодного гуртка, адже на Волині немає відповідних ресурсів для заняття цим видом туристсько-краєзнавчої роботи. Гуртків «Скелелазіння» немає, це пов'язано з відсутністю у Волинській області умов та ресурсів, необхідні для навчання юних туристів. «Спортивному туризму» приділено 19 гуртків, з них 10 діє на базі Центру туризму і 9 – на базі інших навчальних закладів. Кількість гуртківців складає 349, 185 – навчаються в Центрі, 164 – в ін. закладах. Програма розрахована на гуртківців віком від 14 років і старші, що мають досвід занять спортивним туризмом не менше трьох років, спортивну кваліфікацію [26].

«Велосипедному туризму» приділено 4 гуртки, з них 2 діє на базі Центру туризму і 2 – на базі інших навчальних закладів. Кількість гуртківців складає 63, з

яких 33 навчаються в Центрі, 30 – в ін. закладах. Програма розрахована на гуртківців віком від 14 років і старші.

Спортивне орієнтування об'єднує 35 гуртки: 9 – при Центрі, 26 – при інших навчальних закладах; гуртківці 139 і 475 відповідно. Програма гуртка розрахована на гуртківців віком від 9 - 10 років та старших. Програма передбачає навчання в групах основного рівня протягом декількох років. На опрацювання навчального матеріалу відводиться по 216 годин на кожний рік (додаток).

Гурток «Юні туристи» охоплює 24 гуртки та 415 дітей. Організаторам туристсько-краєзнавчої роботи виділено 3 гуртки, на них займаються 72 дітей. Всі ці гуртки функціонують на базі Обласного Центру туризму, спорту та екскурсій.

Таблиця 2.3

Гурткова робота ЦНПВТУ за напрямком Спортивний туризм за 2018-2022 роки

Назва гуртків	2018		2019		2020		2021		2022	
	гуртків	вихованців	гуртків	вихованців	гуртків	вихованців	гуртків	вихованців	гуртків	вихованців
Юні туристи-краєзнавці	63	940	22	353	24	399	25	426	20	380
Туристсько-спортивний					1	15	10	181	2	30
Пішохідний туризм	91	1500	49	846	48	812	47	841	41	678
Водний туризм	3	54	3	45	5	88	6	101	2	40
Гірський туризм	1	16								
Велосипедний туризм	2	35	3	47	4	70	4	71	4	63
Спортивний туризм	39	554	30	512	21	364	33	638	19	349
Спортивне орієнтування	45	700	33	591	44	872	43	726	35	614
Школа безпеки (юні рятувальники)	27	458	16	225	19	247	13	217	7	105
Туристичний					2	33				
Юні туристи	28	518	22	395	29	507	15	279	24	415
Мандрі							1	15		
Основи туризму	2	30			1	15	1	15		
Туризм для всіх	2	41			1	15				
Туристський клуб					3	53				
УСЬОГО	303	4846	178	3014	202	3490	198	3510	154	2674

Вивчення географічного краєзнавства є важливою складовою частиною освітнього процесу учнів, оскільки воно сприяє розумінню взаємозв'язків між фізико-географічними об'єктами, природою та суспільством. Це також включає в себе вивчення та збереження багатства навколишнього середовища, а також формування туристсько-спортивних і краєзнавчих знань, умінь і навичок за допомогою позашкільної освіти. Програма передбачає тривалість навчання дітей в гуртках основного рівня протягом трьох років, приділяючи 216 годин щорічно на опрацювання навчального матеріалу. Мета програми гуртка полягає в розвитку системного мислення, углибленні знань, умінь і навичок у конкретних навчальних дисциплінах та туристсько-краєзнавчій роботі.

Туристсько-краєзнавчий напрям "Краєзнавчий" об'єднує 102 гуртки з участю 1842 учасників. Цей напрям поділяється на кілька видів гуртків, таких як історичне краєзнавство, літературне краєзнавство, географічне краєзнавство, геологічне краєзнавство, юні археологи, юні етнографи (етнографічне краєзнавство), юні екологи-краєзнавці (екологічне краєзнавство "Моя маленька Батьківщина"), пізнайко-мандрівник, юні краєзнавці [26].

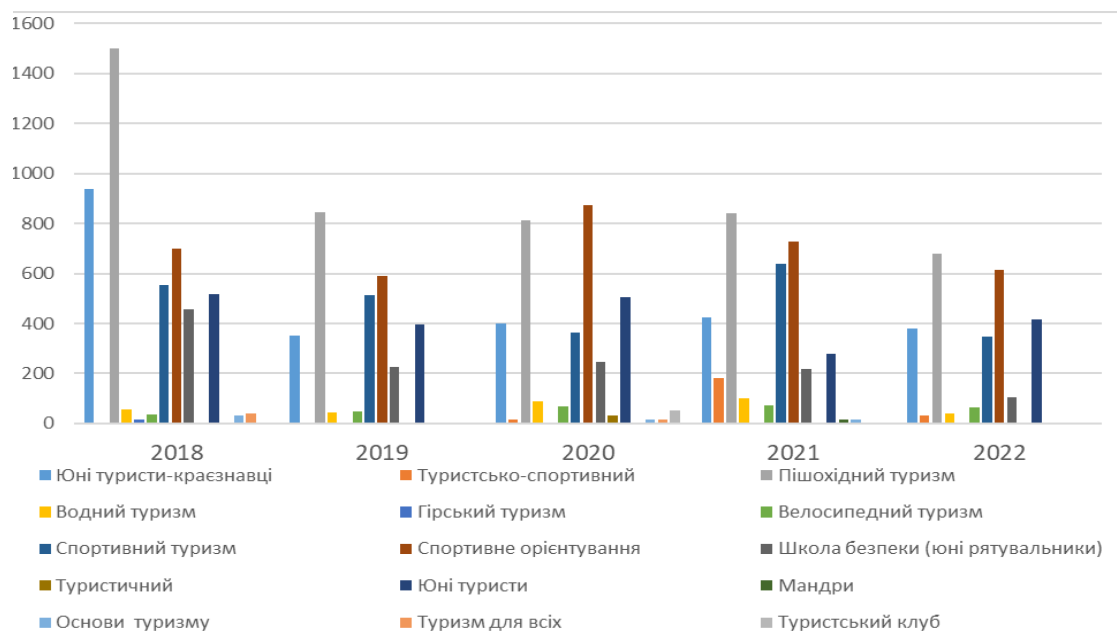

Рис. 2.6. Структура та динаміка гурткової діяльності ЦНПВКТ за 2018-2022 роки

Отже, можна з упевненістю стверджувати, що гурткова робота відіграє важливе місце в туристсько-краєзнавчій діяльності Волинської області. Туристсько-спортивний напрямок розвинений найкраще: 134 гуртків, де займається 2184 школярів – це найбільш розгалужена система гурткової роботи в області. Друге місце за чисельністю гуртків займає краєзнавчий напрямок, який складає не менш вагому нішу у туристсько-краєзнавчій роботі: 102 гуртки, де займається 1842 учні.

Одним із важливих методів організаційно-масової діяльності Центру є проведення змагань з різних видів туризму і спортивного орієнтування, конкурсів національно-патріотичного спрямування, флешмобів, туристсько-краєзнавчих та історико-географічних експедицій, спортивно-туристських подорожей, краєзнавчих екскурсій, свят, конкурсів, а також інтелектуальних ігор та вікторин.

Щорічно Центр туризму ініціює та проводить понад 60 подій на різних рівнях – міських, обласних, Всеукраїнських та Міжнародних, зокрема туристсько-краєзнавчі заходи, такі як змагання, зльоти, турніри, конкурси, науково-практичні конференції, навчальні семінари. Також організуються походи та експедиції для учнів, студентів, туристичного активу та працівників освіти області, і в цих заходах бере участь більше 15 тисяч учасників.

Наймасовішими заходами є фестиваль фізичної культури та військово-патріотичного виховання школярів Волині, під час якого одночасно проходять три події: Всеукраїнська військово-патріотична спортивна гра "Зірниця", гра "Сокіл" ("Джура") та обласні змагання школярів "Козацький гарт" (залучено більше 700 школярів); обласні туристичні зльоти (до 300 дітей); відкриті обласні змагання зі спортивного орієнтування (більше 600 дітей); зліт освітян області, де виступають кращі команди вчителів і управлінь та відділів освіти (до 300 учасників).

Вагоме місце у туристсько-спортивній діяльності Центру займає підготовка спортсменів-розрядників у гуртках туристсько-спортивного напрямку (табл. 2.4)

Підготовка спортсменів-розрядників у гуртках туристсько-спортивного напрямку
2018-2022р

№	Вид туризму (спорту)	Спортивна кваліфікація							
		МС*	КМС	I	II	III	I юн.	II юн.	III юн.
2022									
1.	Пішохідний				2	7	10	12	69
2.	Водний				10		6		
3.	Велосипедний			2	1	6	6	3	78
4.	Спортивне орієнтування			4	2	2	5	25	115
	Усього			6	15	15	27	40	262
	З них студентів			2	4	2			
2021									
1.	Пішохідний				8	13	49	53	300
2.	Водний				10	6	8	10	10
3.	Велосипедний				1	5		5	17
4.	Спортивне орієнтування			5	15	21	5	56	158
	Усього	0	0	5	34	45	62	124	485
2020									
1.	Пішохідний				5	12	31	44	116
2.	Водний					7			
3.	Велосипедний					3		1	
4.	Спортивне орієнтування		1		6	14	8	40	62
	Усього	0	1	0	11	36	39	85	178
2019									
1.	Пішохідний				6	16	95	102	165
2.	Водний					6			10
3.	Спортивне орієнтування		1	1	3	7	6	27	104
	Усього		1	1	9	29	101	129	279
2018									
1.	Пішохідний			3	9	23	65	87	341
2.	Водний					6	10		
3.	Велосипедний							6	
4.	Спортивне орієнтування			1	8	17	4	41	233
	Усього			3	17	46	79	134	574

Протягом зазначеного періоду підготовка спортсменів-розрядників у гуртках туристсько-спортивного напрямку здійснювалась на високому рівні.

Крім того, Центр щорічно проводить:

- Всеукраїнський зліт юних туристів-краєзнавців, активістів руху учнівської молоді «Моя земля – земля моїх батьків»;
- Всеукраїнські змагання зі спортивного орієнтування;
- Першість ЦТСЕ з велотуризму;
- змагання зі спортивного туризму «Весняний тріатлон»;
- змагання зі спортивного туризму та спортивного орієнтування «Новачок»;
- змагання зі спортивного туризму та спортивного орієнтування «Багряний лист»;
- туристсько-краєзнавчі змагання «Козацькі забави»;
- відкритий Чемпіонат області серед юніорів з лижного туризму;
- обласний туристсько-краєзнавчий зліт-змагання з туризму серед опорних з туристсько-краєзнавчої роботи сільських загальноосвітніх шкіл, присвячений пам'яті Ігоря Коротуна;
- Чемпіонат області з пішогодного, водного та велосипедного туризму серед юніорів;
- відкриті особисто-командні змагання зі спортивного орієнтування «Волинська осінь»;
- Міжнародні змагання зі спортивного туризму серед юніорів «Волинь»;
- Чемпіонат України серед юнаків зі спортивного орієнтування та багато інших (дод. В, Г).

Таблиця 2.5

Участь вихованців ЦНПВТК у спортивних змаганнях ЦНПВТК

	Кількість вихованців залучених до заходів упродовж року	Кількість переможців всеукраїнських та міжнародних конкурсів
2018/2019	12854	37
2019/2020	11805	43
2020/2021	7167	19
2021/2022	10764	31
2022/2023	12130	50

*сформовано автором

Міжнародні змагання зі спортивного туризму "Волинь" включають участь понад 15 команд із різних країн. Збірні команди Волині активно беруть участь у Всеукраїнських масових заходах туристсько-спортивного та військово-патріотичного спрямування серед учнівської та студентської молоді. Протягом останніх років збірні команди Волині стали переможцями Відкритих змагань Закарпатської області з пішохідного туризму "Осінні старты".

Невід'ємною складовою безперервного навчально-виховного процесу Центру є організація змістовного відпочинку та оздоровлення школярів області. Це – подорожі, походи, експедиції. ЦНПВТК щорічно проводить літнє оздоровлення дітей та активний відпочинок на турбазах «Юний турист» (36 місць) та табір «Сонячний» (150 місць) (дод. В, Г).

Центр організовує екскурсії по рідному краї та Україні для своїх вихованців та бажаючих з різноманітною тематикою, в основному це патріотичні, пізнавальні, історико-культурні екскурсії

Розроблено 24 одноденні краєзнавчі маршрути по Волині та Західній Україні та 2- 3- денні по Україні. Наприклад [27]:

Краєзнавчі екскурсії:

- м. Володимир-Волинський – с. Зимне – м. Устилуг – смт. Торчин (історична).

- смт. Торчин – с. Затурці – м. Володимир-Волинський (історична).

- с. Колодяжне – ур. Нечимне (літературна).

- с. Рокині – с. Колодяжне (історико-літературна).

- с. Рокині – с. Колодяжне – Шацький національний природний парк (історична, природнича).

- с. Колодяжне – ур. Нечимне – Шацький національний природний парк

- м. Володимир-Волинський – с. Зимне (історична, літературна, природнича).

- м. Берестечко – с. Пляшева «Поле Берестецької битви» (історична).

- м. Луцьк – смт. Олика (історична).

- смт. Олика – смт. Цумань – Горинські крутосхили (історична, природнича).
- с. Човниця – Тростянець – Черемський заповідник (історична, природнича).

Для кращого розуміння стану розвитку дитячо-юнацького спортивного туризму на Волині, використаємо такий інструмент як SWOT-аналіз.

Таблиця 2.5

SWOT-аналіз ЦНПВТК

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • персонал з високим рівнем кваліфікації; • велика кількість гуртківців; • велика кількість напрямків діяльності; • участь у всеукраїнських та міжнародних змаганнях; • розгалужена мережа філій в області; • багаторічний досвід діяльності. 	<ul style="list-style-type: none"> • недостатнє або відсутнє використання маркетингових інструментів; • відсутність державної підтримки та фінансування; • політична та економічна ситуація в державі.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • вихід на нові сегменти і ринки; • збільшення напрямів діяльності; • покращення інфраструктури • збільшення мережі філій. 	<ul style="list-style-type: none"> • зміна потреб та інтересів учнівської молоді; • зменшення фінансування; • соціально-економічна криза; • демографічні зміни, скорочення молодого населення.

Протягом свого багаторічного існування Центр вніс значний внесок у розвиток спортивного туризму, туристсько-краєзнавчої роботи та національно-патріотичного виховання серед учнівської молоді в області, визначаючи себе як один з провідних закладів позашкільної освіти в Україні. На поточному етапі, так само, як і у минулі роки, Центр не залишається на досягненнях. Аналіз виявив проблему у недостатньому чи повністю відсутньому використанні маркетингових інструментів та відсутності фінансування, при слабкій підтримці з боку держави.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Розробка Програми розвитку Центрів спортивного туризму в територіальних громадах Волинської області

На сьогодні завдання розвитку спортивного туризму у Волинській області слід зосередити на: розробці регіональних програм розвитку дитячо-юнацького туризму та краєзнавства, в основі яких має бути розширення мережі закладів туристсько-краєзнавчого профілю та дитячих туристсько-краєзнавчих об'єднань в навчальних закладах; організації змістовного оздоровлення та екскурсійного обслуговування учнівської молоді; підготовці кадрів системи дитячо-юнацького туризму та краєзнавства.

На поточний момент стратегічне завдання щодо розвитку спортивного туризму в Волинській області варто зорієнтувати на наступні аспекти:

1. Розробка регіональних програм розвитку дитячо-юнацького туризму та краєзнавства:

– Спрямована на створення цілісної стратегії розвитку, яка враховує потреби та можливості регіону.

– Зосередження на розширенні мережі закладів туристсько-краєзнавчого профілю та створенні дитячих туристсько-краєзнавчих об'єднань у навчальних закладах.

2. Організація змістовного оздоровлення та екскурсійного обслуговування учнівської молоді:

– Забезпечення дітей та юнацтва можливістю активного відпочинку та пізнання власного регіону.

– Розвиток різноманітних програм, спрямованих на підвищення інтересу молоді до туризму та краєзнавства.

3. Підготовка кадрів системи дитячо-юнацького туризму та краєзнавства:

– Створення системи навчання та підготовки вчителів, керівників гуртків та інших фахівців у галузі дитячого туризму.

– Розвиток методичної бази для ефективної роботи з учнями в галузі туризму та краєзнавства.

Ці заходи сприятимуть створенню стійкої та розвиненої системи спортивного туризму в регіоні.

Туристсько-спортивна робота передбачає залучення дітей та учнівської молоді до активної діяльності у сфері спортивного туризму та спортивного орієнтування; сприяє формуванню загальної культури та культури здоров'я; забезпечує фізичний і комунікативно-творчий розвиток особистості; розширює знання про рідний край, його історико-культурну спадщину і полягає у: формуванні в дітей та учнівської молоді туристської компетентності та навичок здорового способу життя; організації змістовного дозвілля вихованців, що сприяє їхньому духовному і фізичному розвитку, формуванню навичок взаємодії в соціокультурному середовищі;

Туристсько-спортивна робота включає в себе ряд важливих аспектів, спрямованих на активізацію дітей та учнівської молоді у галузі спортивного туризму та орієнтування. Мета цієї роботи полягає в розвитку загальної та фізичної культури, формуванні навичок здорового способу життя та розширенні знань про рідний край та його історико-культурну спадщину.

Ми подаємо рекомендації для розвитку спортивного туризму у Волинській області Центром національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства. Основними передумовами для розвитку спортивного туризму у Волинській області є налагодження співпраці Центру з ОТГ, спільними зусиллями сприяння роботі з спортивної підготовки та виховання учнівської молоді в закладах освіти та поза їх межами.

Рекомендації для розвитку спортивного туризму у Волинській області Центром національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства можуть включати наступні аспекти:

1. Співпраця з ОТГ:

- Встановлення партнерських відносин та активна співпраця з об'єднаними територіальними громадами (ОТГ) для реалізації спільних проектів та програм розвитку спортивного туризму.

- Залучення ОТГ до організації та фінансування спортивних заходів та турпоходів для учнівської молоді.

2. Підтримка спортивної підготовки та виховання:

- Розробка та впровадження програм спортивної підготовки для учнівської молоді.

- Організація тренувань, змагань та інших спортивних заходів для підготовки учасників до туристських подорожей.

3. Розширення мережі партнерів:

- Встановлення зв'язків із місцевими спортивними організаціями, туристськими клубами, шкільними та позашкільними закладами з метою обміну досвідом та ресурсами.

4. Формування туристсько-спортивних об'єднань:

- Створення та підтримка туристсько-спортивних гуртків та об'єднань в школах та позашкільних закладах.

- Залучення дітей та молоді до активного участі в туристсько-спортивних групах.

5. Організація та підтримка заходів:

- Проведення та участь у спортивних турнірах, змаганнях та експедиціях з акцентом на розвиток туризму та фізичної активності.

6. Рекламування та популяризація:

- Розробка маркетингових стратегій для популяризації спортивного туризму серед учнів та молоді.

- Використання соціальних мереж та інших медіа-каналів для підняття свідомості та привертання уваги до спортивних подій.

Ці заходи можуть сприяти налагодженню ефективної системи розвитку спортивного туризму в області та слугуватимуть основою для формування Програми заходів з розвитку спортивного туризму у Волинській області (табл.3.1).

Таблиця 3.1

Програма заходів з розвитку спортивного туризму у Волинській області

№ з/п	План дій з розвитку спортивного туризму у Волинській області
1	Створити унікальний презентаційний пакет для ОТГ у двох форматах – друкованому (паперовому) та електронному (веб-презентація).
2	Створити базу нині існуючих ОТГ: населені пункти та заклади освіти, які входять в структуру ОТГ. Інформація про голову ОТГ, його заступника з гуманітарних питань, їх контактні телефони. З Інтернет ресурсів та ЗМІ ознайомитися з інформацією про життя громади та закладів освіти, які розміщені на її території.
3	Провести зустрічі з представниками ОТГ на рівні голови або його заступника з гуманітарних питань. Заключити домовленості про співпрацю. Узгодити спільний план дій на найближчий період.
4	Налагодити тісну співпрацю з юридичними та фізичними особами для налагодження співпраці для ефективного проведення заходів.
5	Регулярно проводити на рівні районів, міст та територіальних громад спеціалізовані та загальні презентаційні акції (конкурси, виставки, змагання тощо) для популяризації роботи.
6	Проводити спільно з територіальними громадами заходи, що популяризують заняття туризмом та спортом, змагання, чемпіонати, інші події. Організувати роботу (семінари-тренінги, круглі столи, дозвіллієві заходи) з туристським активом області та фахівцями туристсько-спортивної роботи
7	Розробити атрибути Центру, забезпечити команду Центру спортивною формою для участі та проведенні заходів.
8	Ініціювати заходи щодо проведення інформаційної та роз'яснювальної роботи з питань охорони здоров'я, пропаганди здорового способу життя, профілактики захворювань серед молоді, розвитку моральності та захисту моральних цінностей в молодіжному середовищі
9	Брати участь у загальноміських спортивно-туристських заходах «Велопробіг у вишиванках», «Велодень» «Лучеськ півмарафон», «Благодійний забіг Миколаїв» та інших заходах, спрямованих на розвиток національної свідомості дітей та залучення їх до активних занять спортом

10	Забезпечити проведення міжнародних, всеукраїнських, обласних дитячих та молодіжних фестивалів, конкурсів, змагань, спрямованих на виховання і самореалізацію дітей та молоді.
11	Розширення міжнародного співробітництва з проведенням спільних заходів, здійсненням мандрівок, обмін туристськими групами
12	Розробляти, апробувати, активно пропагувати нові туристські маршрути з метою залучення дітей та молоді до вивчення історії, природи та туристських можливостей регіону
13	Організовувати та проводити змагання зі спортивного орієнтування, інші масові, оздоровчі та навчально-тренувальні заходи, надавати допомогу в їх проведенні іншим організаціям
14	Здійснювати підготовку та підвищення кваліфікації суддів змагань зі спортивного туризму та спортивного орієнтування, інших категорій спеціалістів
15	Створювати картографічний матеріал у територіальних громадах області для проведення змагань, навчально-тренувальних зборів, практичних занять
16	Розробка та створення багатофункціональних інтерактивних полігонів для занять туризмом, краєзнавством та спортивним орієнтуванням з дітьми та молоддю
17	Підсилення взаємодії із громадськими організаціями(дитячими, природоохоронними, національно-патріотичними тощо) – забезпечення участі вихованців у освітніх проєктах краєзнавчого, екологічного, патріотичного спрямування, соціально-просвітницьких, конкурсних заходах тощо

Реалізація Плану дій сприятиме розвитку спортивного туризму у Волинській області шляхом його популяризації та залучення більшої кількості дітей та дорослих до активної діяльності у сфері спортивного туризму.

Розвиток осередків спортивного туризму в територіальних громадах Волинської області може бути спрощено та систематизовано через впровадження комплексної програми розвитку. Ось загальний підхід та схема розвитку осередків спортивного туризму:

Модель розвитку осередків спортивного туризму:

1. Аналіз потреб та ресурсів:

➤ Оцінка існуючих ресурсів територіальних громад для розвитку спортивного туризму.

➤ Аналіз інфраструктури та природних потенціалів для створення осередків.

2. Визначення цілей і завдань:

➤ Встановлення конкретних цілей для кожного осередку.

➤ Сформулювання стратегічних завдань з розвитку спортивного туризму в громаді.

3. Створення осередків:

➤ Обрання локацій для розміщення осередків, враховуючи природні, історичні та культурні особливості.

➤ Забезпечення відповідної інфраструктури та безпеки.

4. Програми розвитку:

➤ Розробка та впровадження різноманітних спортивних програм для різних вікових та інтересних груп.

➤ Проведення тренінгів та навчань для місцевих гайдів та інструкторів.

5. Взаємодія з громадськістю:

➤ Залучення місцевого населення до участі у спортивних подіях та програмах.

➤ Організація спортивних фестивалів, змагань та інших заходів для привертання уваги громадськості.

6. Туристичний маркетинг:

➤ Розробка маркетингових стратегій для просування осередків та їхніх програм.

➤ Співпраця з ОТГ та іншими гравцями для привертання інтересу до спортивного туризму.

7. Фінансова підтримка:

➤ Залучення фінансової підтримки від держави, місцевих бізнесів та фондів.

➤ Розробка стратегій фінансової стійкості та самозабезпечення осередків.

8. Екологічна стійкість:

➤ Впровадження екологічно чистих технологій та практик.

➤ Здійснення екологічно відповідальних видів спортивного туризму.

Схема впровадження програм розвитку:

1. Фаза 1: Попередні дослідження та планування

a) SWOT-аналіз місцевих можливостей та викликів.

- b) Визначення партнерів та створення робочих груп.
- 2. Фаза 2: Визначення стратегічних областей розвитку
 - a) Встановлення конкретних цілей та завдань.
 - b) Опрацювання детального плану дій для кожного осередку.
- 3. Фаза 3: Розробка інфраструктури та програм
 - a) Будівництво та модернізація інфраструктури.
 - b) Створення та запуск різноманітних спортивних програм.
- 4. Фаза 4: Маркетинг та просування
 - a) Розробка маркетингових матеріалів та рекламних кампаній.
 - b) Активне вивчення та застосування найкращих практик у сфері туризму.
- 5. Фаза 5: Взаємодія з громадськістю та туристами
 - a) Проведення заходів для місцевого населення.
 - b) Залучення та утримання уваги туристів через різні заходи та події.
- 6. Фаза 6: Моніторинг та оцінка ефективності
 - a) Постійний моніторинг розвитку та реакції громадськості.
 - b) Оцінка ефективності програм та корекція стратегій відповідно до потреб.

Важливо пам'ятати про взаємодію з місцевою владою, громадськістю, бізнесом та іншими зацікавленими сторонами у процесі розвитку осередків спортивного туризму.

Усі існуючі туристичні об'єкти стають основними передумовами розвитку спортивного туризму у Волинській області.

3.2. Маркетингові інструменти посилення рівня розвитку спортивного туризму в територіальних громадах Волинської області

Стратегічною метою розвитку спортивного туризму в територіальних громадах Волинської області є створення конкурентоспроможного туристичного продукту на ринку регіону. Ця мета може бути досягнута шляхом впровадження

інновацій, інформаційних технологій танових розробок у маркетинговій діяльності.Інноваційна діяльність у сфері туризму Волинської області має бути спрямована на запровадження передових інформаційних технологій. Класифікація маркетингових інструменті представлена на рис. 3.3.

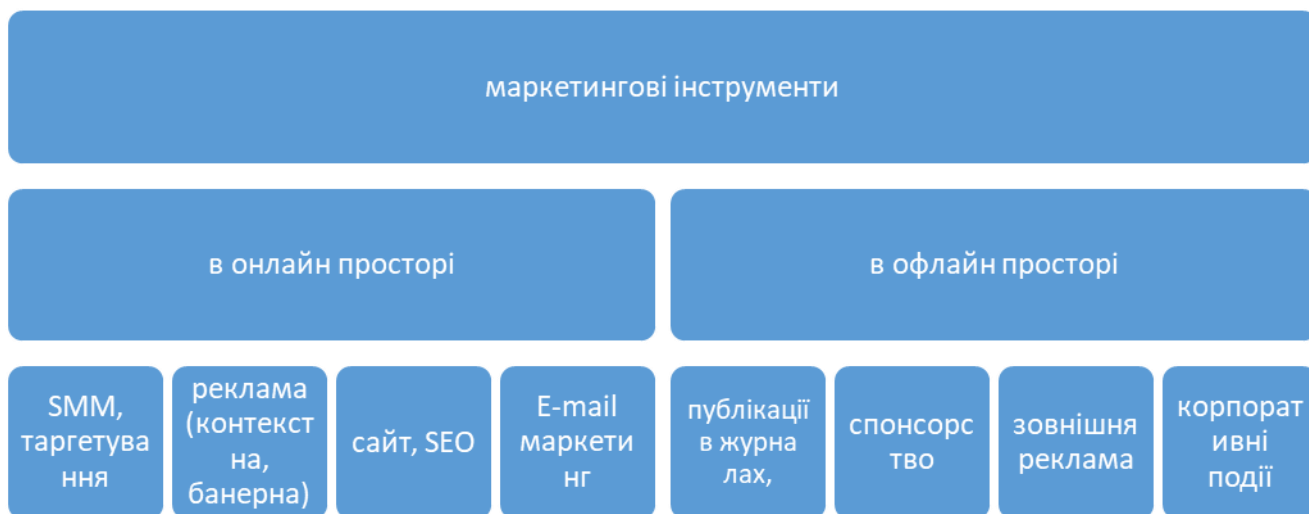

Рис. 3.3. Маркетингові інструменти розвитку спортивного туризму у Волинській області

Стратегічною метою розвитку спортивного туризму в територіальних громадах Волинської області є створення конкурентоспроможного туристичного продукту на ринку регіону. Для досягнення цієї мети важливо впроваджувати інновації та використовувати інформаційні технології та нові розробки в маркетинговій діяльності.

Інноваційна діяльність у сфері туризму Волинської області має бути спрямована на впровадження передових інформаційних технологій.

Забезпечуючи присутність в обох просторах, офлайн та онлайн, можна максимально ефективно досягти цільової аудиторії та створити потужний та привабливий туристичний продукт.

Традиційні засоби просування, такі як реклама по радіо,телебаченню, друкована, часто буває дорогою, неефективною для багатьохгалузей і рідко

доходить до цільової аудиторії, адже розрахована на широку аудиторію. Реклама в Інтернеті не має таких недоліків. В Інтернеті можна просувати імідж регіону загалом, конкретні спортивні організації, інфраструктурні можливості, спортивні події тощо. Проте маркетинг в онлайн просторі, не виключає стандартних, класичних маркетингових інструментів.

Для правильного просування спортивного туризму в регіоні необхідно визначити цільову аудиторію, виділити із сегментування кілька груп споживачів (у нашому випадку учнівської молоді), на яких можна орієнтувати Інтернет рекламу.

Найкращі способами комунікації в Інтернеті: просування через соціальні мережі (SMM), реклама в соцмережах; розвиток та просування сайту, SEO; реклама (банерна, контекстна). Використання Центром маркетингових інструментів в онлайн просторі представлено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Використання Центром маркетингових інструментів в онлайн просторі

	Маркетингові інструменти в онлайн просторі	Використання їх Центром НПВТК так/ні	Сторінка
1	Instagram	так	@cnpvtk.volyn
2	Facebook	так	cnpvtk.volyn
3	TikTok	ні	
4	YouTube	так	cnpvtk.volyn
5	Інтернет сайт	так	cnpvtk.volyn.ua
6	Просування сайту	ні	
7	Інтернет реклама	ні	
8	E-mail-маркетинг	ні	

Основним кроком маркетингу спортивного туризму в онлайн просторі має стати просування через соціальні мережі. У всьому світі налічується близько 400 млн користувачів сайтів, за допомогою яких люди спілкуються, знайомляться, шукають друзів, шукають та отримують інформацію, залишаються в потоці подій. Світовими лідерами серед соціальних мереж є Facebook, Instagram та TikTok.

Правильно, просування через соціальні мережі є важливим і ефективним кроком у маркетингу спортивного туризму в онлайн просторі. Соціальні мережі забезпечують широке охоплення аудиторії та можливість взаємодії з потенційними клієнтами.

Можливі напрямки посилення маркетингової складової розвитку спортивного туризму:

1. Створення захопливого вмісту: Публікуйте цікаві інформаційні та візуальні матеріали про спортивний туризм, подорожі, цікаві місця, історії успіху тощо.
2. Залучення аудиторії: Залучайте вашу аудиторію до обговорень, запитань та інтерактивних конкурсів.
3. Використання рекламних інструментів: Використовуйте рекламу на соціальних мережах для збільшення охоплення вашого вмісту серед цільової аудиторії.
4. Співпраця з інфлюенсерами: Розгляньте можливість співпраці з популярними інфлюенсерами, які можуть допомогти популяризувати ваш туристичний продукт серед їхньої аудиторії.
5. Моніторинг та відгуки: Відслідковуйте реакції користувачів, вивчайте їхні відгуки та враховуйте їх у подальшому плануванні та вдосконаленні стратегії.

Правильна стратегія в соціальних мережах може значно підняти свідомість про ваш туристичний продукт та залучити нових клієнтів.

Сьогодні молоде покоління отримує новини зі своїх сторінок у соціальних мережах, і через це маркетологи змушені знаходити нові способи комунікувати по-новому. Особливого значення набуває контент.

На наш погляд, акцент слід зробити на відеоконтенті, оскільки відео є унікальним засобом передачі інформації. Саме відеоконтент надає можливість максимально наочно, доступно і цікаво представити переваги продукту, його особливості та враження від користування клієнтами. Нині недостатньо просто створити статтю, інструкцію або обзор, подати яскраве фото чи точну інфографіку, хоча ці засоби також залишаються ефективними. Проте тільки відео

викликає емоції, тому варто використовувати популярність відеороликів на користь свого бізнесу. За даними аналітичної агенції Statista, кількість користувачів YouTube перевищила 2 мільярди, в TikTok - мільярд користувачів, Instagram зібрав майже півтора мільярда.

У 2023 році короткі формати вертикального відео, такі як TikTok, Instagram Reels і Google Shorts, продовжують домінувати в спортивному маркетингу, пропонуючи вищий рівень залучення та незабутні враження. Такі платформи, як TikTok зараз розвиваються і перестають бути тенденцією лише для юного покоління. Зараз 53% користувачів старше 30 років. Необхідно створювати щоденні відео протягом 60 днів, щоб максимально збільшити зростання, зосереджуючись на 7-30-секундних роликах, які демонструють поради щодо занять спортивним туризмом, супутні послуги, продукти, інтерв'ю з відомими спортсменами чи інфлюенсерами.

Збільшення обсягу контенту, який створюють користувачі, і використання маркетингу впливових осіб є ефективним методом взаємодії спортивних брендів з їх прихильниками. У 2024 році рекомендується використовувати можливості платформ, таких як TikTok Creator Marketplace, для пошуку впливових осіб, які відповідають сфері спортивного туризму. Створений впливовими особами контент може бути оптимально використаний як платна реклама через TikTok Spark для досягнення більшого охоплення та впливу.

Правильно розроблений і ефективно працюючий веб-сайт виступає ключовим фактором в цифровому маркетингу, що стимулює користувачів Інтернету здійснювати онлайн-покупки. На веб-сайті необхідно надавати якісну та точну інформацію, спрощений процес резервування, доступність необхідних продуктів та підтримувати добру репутацію компаній, представлених на сайті. Додатково, розміщення інформації на сторонніх веб-ресурсах та тематичних платформах важливо для залучення цільової аудиторії.

Контекстна реклама - це стратегія інтернет-маркетингу, де рекламодавець оплачує за виведення своєї реклами в пошуковій системі при введенні користувачем певних ключових слів. Наприклад, можна придбати словосполучення, таке як "спорт Волинь", "спортивний туризм", "спортивний відпочинок". Коли користувач робить пошуковий запит, який містить одне з цих ключових слів, він отримає відповідну рекламну інформацію разом із звичайними посиланнями на сторінки.

Банерна реклама. Одним із ефективних рекламних методів є участь в обмінній мережі банерообміну. Принцип цього типу реклами полягає в тому, що ЦНПВТК демонструватиме на веб-сторінках свого сайту банерну рекламу, а натомість отримуватиме покази рекламних блоків на сайтах учасників банерної мережі .

Впровадження сучасних технологій Інтернет-маркетингу стає необхідною передумовою для розвитку спортивного туризму у Волинській області. Ефективна стратегія, що базується на використанні новітніх технологій, може призвести до значних результатів та підвищити туристичну привабливість регіону. При розробці стратегії розвитку спортивного туризму в регіоні слід враховувати витрати на фінансування маркетингових заходів та активно розширювати присутність в Інтернеті. Правильне використання інструментів Інтернет-маркетингу може призвести до швидших і значущих результатів, порівняно з методами традиційного маркетингу.

Використання інноваційних напрямків призведе до підвищення ефективності діяльності Центру у Волинській області, призведе до збільшення кількості спортивний туристів. Ми розглядаємо інтернет-маркетинг як ефективний інструмент виконання цього завдання.

Отже, наші пропозиції щодо маркетингових інструментів включають:

1. *TikTok*: створення та підтримка сторінки в TikTok з регулярним наповненням високоякісним відео-контентом; просування та залучення аудиторії; співпраця з інфлюенсерами для підвищення впливу.

2. *Соціальні мережі*: активне управління та наповнення сторінок в інших соціальних мережах високоякісним відео-контентом; замовлення реклами через соціальні мережі для розширення аудиторії; взаємодія з інфлюенсерами для збільшення впливу.

3. *Оновлення веб-сайту*: регулярне оновлення та наповнення контентом веб-сайту Центру; ефективне просування в Інтернеті.

4. *Реклама*: розробка та просування контекстної реклами з використанням ключових слів; участь у банерних обмінних мережах для розміщення реклами на інших ресурсах.

Застосування інноваційних підходів через інтернет-маркетинг сприятиме підвищенню результативності діяльності Центру в Волинській області та збільшенню числа спортивних туристів.

Розробка маркетингової стратегії для розвитку спортивного туризму в територіальних громадах Волинської області включатиме в себе різні етапи та інструменти. Важливо враховувати унікальність кожної громади та специфіку місцевих можливостей. Ось кілька варіантів маркетингових стратегій:

- *Створення спортивного бренду громади*. Логотип та ідентифікація; розробка унікального логотипу та визначення стилів для громади, що асоціюється із спортивним туризмом; створення впізнаваного слогану, який передає ідеї та цінності спортивного туризму в громаді.
- *Цільова аудиторія та позиціонування*. Визначення цільової аудиторії; розробка детального профілю цільової аудиторії для спрямування маркетингових зусиль; позиціонування; визначення основних переваг громади для привертання уваги спортивних туристів.

- *Створення інформаційної платформи.* Розробка веб-сайту, який містить інформацію про спортивні маршрути, події, інфраструктуру; активна присутність в соціальних мережах для комунікації з аудиторією та публікації вмісту.
- *Маркетингові Кампанії.* Використання таргетованої реклами в соціальних мережах та Google AdWords; створення блогу або відеоконтенту, що розповідає цікаві історії про спортивний туризм в громаді.
- *Партнерства та співпраця.* Встановлення партнерства з місцевими підприємствами, готелями, ресторанами для створення пакетних пропозицій; співпраця з місцевими або відомими спортивними інфлюенсерами для популяризації громади.
- *Організація подій.* Проведення спортивних турнірів та змагань; фестивалі та організація фестивалів та туристичних екскурсій.

Ці елементи можуть бути адаптовані залежно від конкретних особливостей та потреб громади та спрямовані на створення якісних та цікавих спортивних туристичних послуг, забезпечення безпеки та комфорту клієнтів, та створення привабливого середовища для відпочинку та активного відпочинку.

ВИСНОВКИ

Дослідження тематики спортивного туризму має важливе як наукове, так і практичне значення, оскільки спортивний туризм виступає одним із важливих чинників збереження та поліпшення здоров'я окремих людей та населення в цілому.

Дослідження поняття спортивного туризму, обґрунтованого різними вченими, дає змогу окреслити деякі риси, що характеризують явище спортивного туризму. Зокрема, поняття спортивного туризму відображає конвергенцію інтересів туризму і спорту, специфічне злиття яких відображає властивості (характеристики) “спортивного туризму”. Крім цього, спортивний туризм охоплює подорожі, пов'язані з різними видами спорту; виражається у формі спортивних заходів; включає активну чи пасивну участь; виступає у ролі одного з провідних напрямів розвитку національної економіки.

Різноманітність видів спортивного туризму відображає широкий спектр можливостей для любителів активного відпочинку та пригод. Ці види туризму дозволяють експлуатувати різноманітні природні ландшафти, починаючи від гір та лісів до річок і підземних печер.

Кожен вид спортивного туризму має свої особливості, що вимагають певної підготовки та навичок. Наприклад, гірський туризм потребує знань про безпеку та високої фізичної підготовки, тоді як водний туризм вимагає розуміння водних умов та навичок веслування чи рафтингу.

Спортивний туризм може розвиватись практично на усій території, але особливо привабливими є гірські системи, що пов'язано із можливістю організації тут більшої кількості підвидів спортивного туризму. Одним з найбільш поширених у світі видів спортивного туризму є гірськолижний.

Розвиток спортивного туризму залежить від природно-кліматичних умов регіону. Спортивний туризм може розвиватись в усій території України, але

особливо вигідним є розвиток у гірських системах, оскільки це дозволяє організувати більше видів спортивного туризму. Такі форми, як пішохідний туризм та велотуризм, можуть успішно розвиватися у будь-якій країні за умов наявності готових туристичних маршрутів.

Центр національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства, що є частиною управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації (ЦНПВТК), представляє собою доступний позашкільний навчально-виховний заклад. Він відповідає за задоволення потреб особистості в творчій самореалізації та організації змістовного дозвілля, сприяє набуттю знань, умінь і навичок відповідно до інтересів і бажань дітей.

Стратегічною метою розвитку спортивного туризму в територіальних громадах Волинської області є створення конкурентоспроможного туристичного продукту на ринку регіону. Ця мета може бути досягнута шляхом впровадження інновацій, інформаційних технологій та нових розробок у маркетинговій діяльності. Інноваційна діяльність у сфері туризму Волинської області має бути спрямована на запровадження передових інформаційних технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Миронов Ю.Б. Ключові аспекти розуміння взаємозв'язку спорту та туризму у контексті спортивного туризму // Розвиток сталого туризму: виклики і можливості для туристичного та готельно-ресторанного бізнесу: Матеріали круглого столу (м. Одеса, 19 квітня 2021 р.). Одеса: ОНЕУ, 2021. 146 с. С.82-85.
2. Шахова М.Ю. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції "Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України" Одеса: ОНЕУ, 2019. 881 с. С.368-371
3. Колотуха О. Словник-довідник зі спортивного туризму та активної рекреації / Олександр Васильович Колотуха. – Кропивницький : Александрова М. В., 2018. – 217 с.
4. І.В.Писарева, А.Ю.Григоренко, Дослідження сучасного стану та перспектив розвитку спортивного туризму в Україні. – Економіка та суспільство, вип.33, 2021.
5. Rezai, N., Alimoradian, L. The analysis of sport tourism role in Nahavand tourism development emphasizing on sport complexes (case study: Alimoradian Sport Complex. Urban Tourism, 6(4), 145-156. <https://doi.org/10.22059/JUT.2020.261368.508>
6. Dr. Radhika Kapur. The Significance of Sports Tourism/ The Research Gate, 2018.
7. Barbara Mazza, Claude Sobry. Sport Tourism and Its Territorial Development and Opportunities. Cambridge Scholars Publishing, 2022. – 240 с.
8. Король О. Менеджмент туризму: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці : Рута, 2008. – 240с., с. 87-88
9. Сокол Т.Г. Основи туристичної діяльності: Підручник / За заг. ред. В.Ф.Орлова. – К.: Грамота, 2006. – 264 с., с. 89-90

10. Спортивні види туризму: навч. посібник / уклад.т ЛясотаТ.І., – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2019. –181 с.
11. Офіційний сайт Федерації спортивного туризму України. URL: <https://www.fstu.com.ua/>
12. Цопа Н. Менеджмент міжнародного туризму: Дис. канд. екон. наук: 08.06.02 / Кримська академія природоохоронного і курортного будівництва. – Сімферополь, 2002. – 244 с.
13. – Federation Internationale del'Automobile (FIA) – сайт Міжнародної організації автотуризму
14. Uect.org – EuropeanUnionofCycleTouring – сайт Європейського Союзу велоподорожей
15. Internationalrafting.com – International Rafting Federation (IRF) – сайт Міжнародної федерації рафтингу
16. Worldkayak.com – World kayak federation (WKF) – сайт Всесвітньої федерації каякінгу
17. Era-ewv-ferp.com – European Ramblers Association (ERA) – сайт Європейської асоціації пішохідного туризму
18. Worldkayak.com – World kayak federation (WKF) – сайт Всесвітньої федерації каякінгу
19. Uis-speleo.org – International Unionof Speleology (UIS) – сайт Міжнародного спелеологічного союзу
20. Ifsc-climbing.org – International Federationof Sport Climbing (IFSC) – сайт Міжнародної федерації спортивного скелелазіння
21. Ismf-ski.org – International Ski Mountaineering Federation (ISMF) – сайт Міжнародної федерації скі-альпінізму
22. Павлов К.В., Павлова О.М., Ільїн Л. В., Зайчук К.А. П 12 Регулювання соціально-економічної активності на регіональних ринках туристичних послуг: монографія / О.М. Павлова, К.В. Павлов, Л.В. Ільїн, К.А. Зайчук. – Луцьк : ФОП

Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2021. – 170 с.

23. Волинська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://voladm.gov.ua/>

24. Волинська обласна рада [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://volynrada.gov.ua/>

25. Горбенко М. Організація та підготовка до складних туристичних походів з позиції системного підходу [Електронний ресурс] / М. Горбенко // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2010. – Вип. 14, т. 4. – С. 43 – 48.

26. Центр національно-патріотичного виховання, туризму та краєзнавства. URL: <https://cnpvtk.volyn.ua/>

27. Черчик О.А., Корнійчук А.М., Савчук П.Л. Мандри (Збірка маршрутів коротких подорожей) Луцьк, 2021р, 4-11ст.

28. SWOT-аналіз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/>

29. Ю.Телець. SWOT-аналіз компанії: що це таке, де його використовують, приклади. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://web-promo.ua/>

ДОДАТКИ